

การดำเนินงานในระยะที่ 1 (6เดือน)
ช่วงที่ 2 ตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 ถึง เดือนกันยายน 2549

แนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 1 (6เดือน) ช่วงที่ 2 ตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 ถึง เดือนกันยายน 2549 จะเป็นกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์ผลข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่กิจกรรมหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชนต่อไป กิจกรรมการดำเนินงานในช่วงที่ 2 มีดังนี้

- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและวิเคราะห์ผลข้อมูล ซึ่งได้ดำเนินการมารวม 6 เดือนแล้วซึ่งในช่วง 6 เดือนหลังจะเน้นกระบวนการที่เข้มข้นขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีครัวเรือนของชุมชน
- เวทีวิเคราะห์ภาพรวมปัญหาหนี้สินของชุมชน จะดำเนินการทุก ๆ 3 เดือนรวมทั้งหมด 4 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อทราบสถานการณ์และผลการดำเนินงานในชุมชน
- เวทีเพื่อนำเสนอข้อมูลสถานะหนี้สินของชุมชนต่อสมาชิกภายในชุมชน มีวัตถุประสงค์นำเสนอ ข้อมูลข้อค้นพบต่อสมาชิกภายในชุมชนเพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภายในชุมชนและสรุปบทเรียนการดำเนินงานระยะ 1 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานระยะที่ 2
- เวทีนำเสนอข้อมูลการศึกษาต่อสาธารณชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลข้อค้นพบต่อสาธารณชนเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภายในชุมชนและสรุปบทเรียนการดำเนินงานระยะ 1 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานระยะที่ 2

กิจกรรมการดำเนินงานดังกล่าวจะใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยผ่านการจัดเวทีของพื้นที่โดยให้นักวิจัยร่วมกันสรุปบัญชีครัวเรือนและวิเคราะห์ผลข้อมูลที่ได้จากบัญชีครัวเรือน ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนอย่างเต็มที่เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกร่วมและกระตือรือร้นที่จะลุกขึ้นมาจัดการปัญหาหนี้สินของตนและชุมชน ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการในช่วง 1 ปี คือสมาชิกในชุมชนบ้านคลองน้ำลึกได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินที่ครัวเรือนของตนเองเป็นอยู่ ภายหลังจากที่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการปัญหาหนี้สินของชุมชนสามขาและได้แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชน บ้านคลองน้ำลึกที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในระยะต่อไป

กิจกรรมที่ 1 สรุปเวทีวิจัยบ้านคลองน้ำลาด

วันที่ 15 กรกฎาคม 2549 ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านคลองน้ำลาด

1. ทบทวนสิ่งที่ทำมาแล้ว

- สํารวจข้อมูลหนี้สิน บัญชีครัวเรือน จัดเวทีชาวบ้าน
- สรุปบทเรียน รายงานความก้าวหน้าส่งทีมกลาง

2. แนวคิด

- การวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจไปสู่การพัฒนา
- การวิจัยเป็นการให้ชาวบ้านคิดค้นหาคำตอบเอง
- การวิจัยไม่มีกรอบ ไม่มีการสั่งการ ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าจะต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ เป็น การทดลองทำ ลองผิด ลองถูก โดยชาวบ้านผู้ทำวิจัยต่างมีส่วนร่วม

3. โจทย์วิจัย

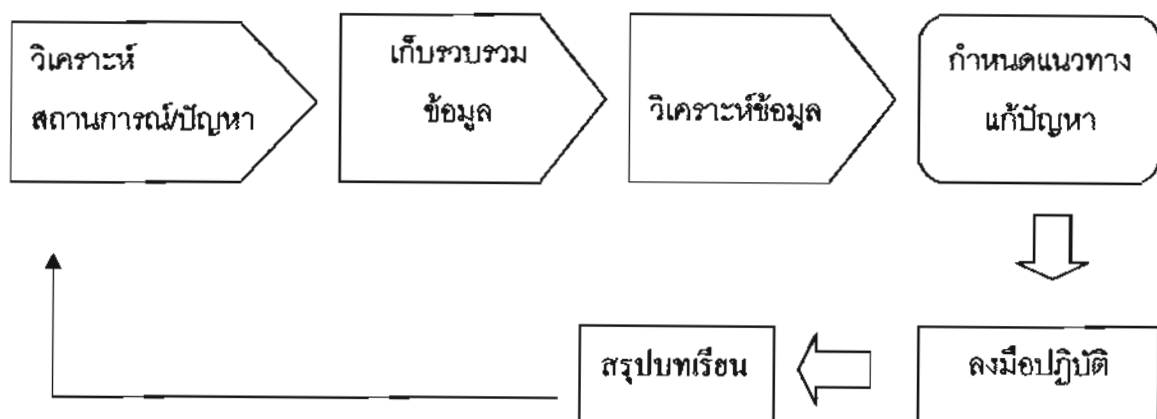
- รูปแบบการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านคลองน้ำลาด
- ความหมาย "ให้ชุมชนบ้านคลองน้ำลาดหารูปแบบการจัดการหนี้สินของตนเองเพื่อให้ชุมชนของตนเองเข้มแข็ง"

4. วิธีดำเนินการ

- จัดเวทีชาวบ้านร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาค้นหาวิธีการที่เป็นคำตอบของโจทย์ร่วมกันในชุมชน

5. ข้อเสนอแนะจากคนสุเทพ วงศ์สภา (ทีมกลาง)

วงจรการเรียนรู้ทำวิจัย

- ข้อมูล(กระบวนการดำเนินงาน) ซึ่งเป็นข้อมูลทุนและศักยภาพของชุมชนเพื่อกำหนดทิศทาง
- การพัฒนาศักยภาพของคนรอบอบความคิดและการเรียนรู้
- สร้างพลังกลุ่ม / กำหนดกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน (สร้างความสัมพันธ์สมาชิกในชุมชนให้กลับคืนมา)
- สร้างฐานการสนับสนุนจากภายนอก (อบต. ,กลุ่มองค์กรอื่นๆ นอกชุมชน)
- สร้างพื้นฐานงานวิจัยให้เชื่อมต่องานพัฒนา

กิจกรรมที่ 2 สรุปเวทีทีมวิจัยพื้นที่บ้านคลองน้ำลาด

หมู่ที่ 5 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมืองลำปางวันที่ 1 สิงหาคม 2549

ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านคลองน้ำลาดเริ่มเปิดเวที 19.00 น.

- ทีมพื้นที่บ้านคลองน้ำลาด เข้าร่วมเวทีครบ 9 คน
- นายประสิทธิ์ อินตานันท์ ผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมเวทีด้วย
- นายสุเทพ วงศ์สุภา นักวิชาการพัฒนาชุมชนเข้าร่วมเวที

ประเด็นที่ปรึกษาหรือ แลกเปลี่ยน

- ปรับแนวคิด ปรับกระบวนการทัศนเพื่อหาวิธี ค้นหาคำตอบของโจทย์คือ หารูปแบบการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการ
- ลักษณะของการทำงานเป็นทีมที่จะประสบความสำเร็จหรือทีมเข้มแข็งมีลักษณะดังนี้
 1. ต้องสนใจการทำงาน ใจกว้าง
 2. ต้องซื่อสัตย์ โปร่งใส
 3. ต้องเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม
 4. ต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน
 5. ทีมต้องเข้มแข็งทำด้วยความจริงใจ จิงจัง
 6. ต้องมีความรับผิดชอบรับบทบาท หน้าที่
 7. ต้องมองการไกล รอบคอบ
 8. ต้องช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ชุมชน
 9. ต้องมีใจใฝ่พัฒนาทุกด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ทีมยังมีจุดอ่อนหลายข้อ เช่น
 1. ความเข้าใจในการทำวิจัย บางคนยังคลาดเคลื่อนอยู่
 2. ทีมบางคนยังไม่ได้มีความตั้งใจในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง
 3. ทีมยังไม่เข้มแข็งพอ คือ ไม่ค่อยมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น
 4. ทีมบางคนยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร หรือท้อแท้
 5. ชาวบ้านยังไม่ยอมรับในความสามารถของทีม

ค้นหาแนวทางแก้ไขจุดด้อยของทีม

- ทีมต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
- ทีมต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้แนวทาง หรือกระบวนการวิจัย
- ทีมต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันตามหน้าที่
- ทีมต้องร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจและกระตือรือร้น
- ทีมต้องเข้มแข็งเป็นตัวอย่างแก่ผู้ร่วมกระบวนการ
- ทีมต้องสร้างกิจกรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม
- ทีมต้องหมั่นพูดคุยเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

แลกเปลี่ยนแนวคิด

1. ต้องมีการปรับแผนการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
2. ต้องมีกิจกรรมทำกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
3. สร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ
4. ต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างชัดเจน
5. ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มตามความต้องการของชาวบ้าน
6. ทีมต้องร่วมเสริมสร้างและสนับสนุนกลุ่มอย่างแท้จริง
7. ให้กลุ่มทำงานอย่างอิสระ ไม่มีกรอบจากคำสั่งหรือกฎเกณฑ์จากภายนอก
8. สร้างจิตสำนึกให้กลุ่มทำอะไรเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สินของตนเองและชุมชนตามโจทย์วิจัย

ข้อเสนอแนะจากผู้สังเกตการณ์หรือทีมกลาง

1. ให้ทีมเดิมทำหน้าที่ไปก่อน
2. ให้ประธานกลุ่มกิจกรรมเข้าไปเป็นทีมเพิ่ม
3. ต้องทำอะไรให้เห็นเป็นรูปธรรมวัดผลได้
4. ทีมต้องเกาะติดทุกกลุ่มกิจกรรมเพื่อเป็นผู้ประสานงาน
5. ต้องหมั่นพูดคุย ทบทวนสังเกต และหาข้อสรุปทุกขั้นตอน
6. หากไม่รู้ไม่เข้าใจในการทำกิจกรรม จะไปศึกษาดูงานก็ได้

การจัดตั้งกลุ่มกิจกรรม

1. ชาวบ้านต้องการทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการผลิตจากการซื้อปุ๋ยเคมีหรือ สารเคมีใช้ มีกลุ่มอยู่จำนวน 23 คน
2. ชาวบ้านต้องการแปรรูปอาหาร คือ ทำปลาร้า ,ทำน้ำปลา เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จำนวน 17 คน
3. ชาวบ้านต้องการตั้งกลุ่มออมทรัพย์จำนวน 14 คน

คำแนะนำจากทีมกลาง

1. กลุ่มปุ๋ย หาข้อมูล การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีในปีที่ผ่านมา เพื่อนำไปไว้เปรียบเทียบหลังจากการทำกิจกรรมกลุ่มผ่านไป และใช้ได้ผล
2. กลุ่มปลาร้า,น้ำปลา ก็ควรหาข้อมูลในการใช้ปลาร้า น้ำปลา ในปีที่ผ่านมาว่า ได้ซื้อปลาร้า, น้ำปลา ใช้ไปปีละเท่าไรต่อครัวเรือน/กลุ่ม
3. การทำกิจกรรมทุกขั้นตอนทีมต้องช่วยกันบันทึกไว้เพื่อเป็นข้อมูลสรุปรายงาน
4. แต่ละกลุ่มควรมีแผนเพื่อดำเนินการประกอบด้วย
5. ขอให้ผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมทีมด้วยเพื่อเป็นกำลังใจให้ทีมและกลุ่มกิจกรรม

ปิดเวที 21.00 น.

กิจกรรมที่ 3 สรุปเวทีทำความเข้าใจชาวบ้าน

เรื่อง งานวิจัยและกระบวนการทำวิจัยบ้านคลองน้ำลาด หมู่ 5 ตำบลนิคมพัฒนาสิงหาคม 2549 ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านคลองน้ำลาดเริ่มเปิดเวที 19.30 น.

มีชาวบ้านเข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ จำนวน 22 คน บวกเพิ่มอีก 8 คน รวม 30 คน

สรุปงานวิจัยและกระบวนการทำวิจัย(พูดคุย)

- จัดเวทีโดยชาวบ้านมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาหรือความต้องการ ที่เป็นปัญหาที่คาดว่าพอมีทางแก้ไขได้
- วิเคราะห์ปัญหา หากมีหลายประเด็น หลายข้อ คนในเวทีต่างนำข้อมูลปัญหามาวิเคราะห์ร่วมกันว่าประเด็นนั้นๆเป็นปัญหาจริงไหม เป็นปัญหาที่มีผลกระทบกับใครบ้าง
- ผู้เกี่ยวข้องหรือคนในชุมชน ช่วยกันหาข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์จัดลำดับความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วน แล้วร่วมกันหาวิธีหรือหาแนวทางแก้ไข(วางแผน)
- จัดเวทีพูดคุย เสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ชัดเจนแม่นยำ และถูกต้อง
- เมื่อได้แผนได้แนวทางแล้วมาร่วมกันทำร่วมกันทดลอง โดยผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องมีส่วนร่วม ลองผิด ลองถูก จะไม่ถือว่าใครผิด ใครถูก เพราะทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน
- เมื่อได้ทดลองทำไปแล้วระยะหนึ่ง ต้องมาร่วมกันทบทวนหาแนวทางแก้ไข หรือข้อบกพร่อง หรือหาวิธีปรับเปลี่ยนแนวทางแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ตรงประเด็น เช่น อาจเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องอาชีพ เรื่องปากท้อง หรือจะเป็นเรื่องรายได้ รายจ่าย หรือจะเป็นเรื่องทางสังคมเรื่องอื่นๆ
- เมื่อได้ทำอะไรไประยะหนึ่งต้องมาช่วยกันสรุปบทเรียน ตามขั้นตอนที่จัดเวทีหรือทำ กิจกรรม ก็ต้องช่วยกันจดบันทึก เก็บข้อมูลมาโดยตลอด เพื่อจะนำมาจัดทำเป็นรายงานต่อไป

สรุปประเด็นพูดคุย

- บ้านคลองน้ำลาด จะทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหานี้สินโดยแบ่งกลุ่มวิจัยเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
- กลุ่มทำปลาร้า , น้ำปลา เพื่อใช้เอง จะได้ช่วยลดค่าใช้จ่ายลง เพื่อการลดภาระหนี้สินลงโดยปริยาย
- กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อจะได้ลดละเลิกการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีลงเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต หรือลดจำนวนหนี้สินไปในตัว
- กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเก็บออมเงินไว้ หาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินด้วย

การแบ่งกลุ่มพูดคุย

สรุปข้อมูลการพูดคุยของกลุ่มทำปลาร้า, น้ำปลา
ทำไมถึงต้องทำ

- เนื่องจากในปี 2548 กลุ่มแม่บ้านได้เริ่มทำมาบ้างแล้ว
- เนื่องจากชาวบ้านพอมีประสบการณ์บ้าง
- เนื่องจากมีอุปกรณ์(หม้อโอ่ง)อยู่บ้างแล้ว
- เนื่องจากพอมีวัตถุดิบอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่
- เนื่องจากซื้อน้ำปลา, ปลาร้าจากพ่อค้าในราคาแพง
- อยากทำต่อเนื่อง หรือต่อยอดที่เคยทำไว้ใช้เอง หากคุณภาพผลผลิตดีค่อยขายตลาดต่อไป

ปัญหาในการทำที่ผ่านมา

- อุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับจำนวนสมาชิกกลุ่ม
- เงินทุนมีจำนวนน้อย
- ขาดสถานที่ หรือโรงเรียนที่ทำกิจกรรม หรือเก็บปลาร้าตอนหมักและขาดอุปกรณ์อื่นๆ
- ขาดความรู้ที่ถูกต้อง อยากไปศึกษาดูงาน
- ไม่มีระเบียบ ไม่มีข้อบังคับจึงขาดความพร้อม

ความคาดหวัง

- เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลง แก้ปัญหาหนี้สิน
- เพื่อหาประสบการณ์ หาความชำนาญ เพื่อการพัฒนาอาชีพในชุมชนต่อไป
- เพื่อทำเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชน หรือกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(นตผ.)
- เพื่อประหยัดและใช้ของที่ปลอดภัยจากสารพิษสิ่งเจือปนอื่นๆ

สรุปการพูดคุยกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์

ทำไมถึงต้องทำ

- เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากปลูกพืชทุกฤดูกาล
- เนื่องจากส่วนมากเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีซึ่งเป็นพิษเป็นภัยต่อดิน ต่อคน และสัตว์
- การใช้ปุ๋ยเคมีทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ
- การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ทำให้สารตกค้างเป็นมลพิษต่อสภาพสิ่งแวดล้อม
- ให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์
- จะทำให้ดินร่วนซุยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ในดิน
- มีวัตถุดิบในพื้นที่จำนวนมากพอ

สิ่งที่คาดหวัง

- ลดต้นทุนการผลิตลง ลดปัญหาหนี้สินได้
- ทำให้พืชปลอดสารพิษ อาหารปลอดภัย/ทำให้ดินร่วนซุย ดินมีคุณภาพดีขึ้น
- ช่วยลดอันตรายต่อคนและสัตว์
- ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น
- เกิดความสามัคคีในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้น
- ผลผลิตจะเพิ่มประมาณมากขึ้นทำให้รายจ่ายลด รายได้เพิ่ม ลดปัญหาหนี้สินลง

สรุปการพูดคุยกลุ่มออมทรัพย์

ทำไมถึงต้องทำ

- สมาชิกในกลุ่ม ก.ข.ค.จ. เคยมีกลุ่มและออมทรัพย์แล้วแต่ต้องยกเลิกและคืนเงินให้สมาชิกหมดแล้ว
- เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกมีความตระหนักในการออมเงิน เพื่อช่วยลดภาระหนี้สินของตนเองและชุมชน
- สร้างนิสัยให้สมาชิกมีจิตสำนึกและมีนิสัยในการจะสร้างความรัก สร้างความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ช่วยกันประหยัด อดออม
- สร้างความร่วมมือ รวมพลังให้ชุมชนเข้มแข็ง

วิธีดำเนินการ

- สร้างกลุ่ม สร้างกติกา สร้างระเบียบข้อบังคับเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน
- จัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการแบ่งอำนาจหน้าที่ให้สมาชิกมีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่
- จัดให้มีการประชุมตามความเหมาะสมเช่นการประชุมคณะกรรมการ, การประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ความคาดหวัง

- ชุมชนจะมีเงินออมและมีกลุ่มอย่างถาวร
- ในชุมชนจะเกิดความรัก ความสามัคคีแน่นเหนียวขึ้น
- กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมและถูกต้องสมบูรณ์
- ในชุมชนจะมีเงินสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้

สรุปเวทีรวม

- ขั้นตอนต่อไปจะจัดเวทีของแต่ละกลุ่ม เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละกลุ่มโดยมีโครงสร้างที่ชัดเจน
- เวทีต่อไปให้กลุ่มมีการวางแผนดำเนินงาน สร้างระเบียบ กฎ กติกาของกลุ่ม เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรม
- ทุกกลุ่มต้องมีการจดบันทึกรายละเอียดทุกขั้นตอน
- ทุกกลุ่มจะมีการจัดเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกคนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง
- ทีมวิจัยพื้นที่เป็นคณะกรรมการกลางเป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาทุกกลุ่ม

กิจกรรมที่ 4 สรุปการจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำปลาร้า, น้ำปลา

บ้านคลองน้ำลัด หมู่ที่ ตำบลนิคมพัฒนาวันที่ 19 สิงหาคม 2549 ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านคลองน้ำลัดเริ่มประชุมเวลา 17.30 น.

มีชาวบ้านคลองน้ำลัด เข้ามารวมกลุ่มเพื่อทำปลาร้าและทำน้ำปลา จำนวน 23 คน เพื่อที่จะทดลองทำน้ำปลาร้า และน้ำปลาไว้ใช้เองในชุมชน ลดค่าใช้จ่ายลงโดยจะเกี่ยวโยงไปถึงการสร้างแนวทางในการลดภาระหนี้สิน

นายสุเทพ วงศ์สุภา สอบถามถึงข้อมูลการใช้ปลาร้า และน้ำปลาในปีที่ผ่านมา สรุปได้ว่า 10 ครัวเรือน ที่ให้ข้อมูลการใช้ปลาร้าและน้ำปลาใช้ต่อหนึ่งปีคิดเป็นเงิน จำนวน 7,230.- บาท สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิดว่าหากทั้งหมู่บ้านจำนวน 74 ครัวเรือน จะใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อปลาร้า, น้ำปลา จำนวนเท่าไร? สรุปได้ว่าทั้งหมู่บ้านจะต้องใช้เงินปีหนึ่งจำนวน 53,502.- บาท ตกครัวเรือนละ 723.- บาท ต่อปี

ข้อเปรียบเทียบอีกมุมหนึ่งที่กลุ่มได้ถกกันก็คือ คณะแม่บ้านได้เคยทำปลาร้าครั้งหนึ่งแล้ว เจอปัญหาหลายอย่าง เช่น ไม่มีกลุ่มที่ชัดเจน ใครอยากทำก็มาทำ ใครไม่อยากทำก็ไม่มา ทุนก็มีจำนวนน้อย ภาชนะก็ขาดแคลน ไม่เพียงพอ ไม่มีระเบียบ ไม่มีกฎเกณฑ์ จึงทำไม่ประสบความสำเร็จคนที่ตั้งใจทำจริง ๆ ก็ท้อเพราะทำแล้วไม่มีค่าตอบแทน ขายก็ได้น้อยเพราะปริมาณผลผลิตน้อย กลุ่มจึงคิดอยากจะทำจริง ๆ จัง ๆ ให้ได้ผล คือ มีกลุ่ม มีทุนมีตลาด ผลผลิตมีคุณภาพ สามารถขายได้จะสามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งเงินทุนได้

นายสุเทพ วงศ์สุภา จึงชวนคุยและถามว่าแล้วจะทำอย่างไร?

ผู้เข้าร่วมเวทีหลายคนตอบว่าต้องตั้งกลุ่มให้ได้

นายสุเทพ วงศ์สุภา ถามว่าตั้งกลุ่มอย่างไร อย่างเป็นการตั้งกลุ่ม?

ผู้เข้าร่วมเวทีหลายคนตอบว่าต้องมีสมาชิก มีคณะกรรมการ และคณะกรรมการต้องประกอบไปด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการอย่างน้อย 5 – 9 คน

นายสุเทพ ถามว่ามีสมาชิกไว้เพื่ออะไร ตั้งคณะกรรมการไว้เพื่ออะไร แล้วมันเกี่ยวกับกลุ่มอย่างไร? ผู้เข้าร่วมเวทีตอบว่ามีสมาชิกไว้เพื่อเป็นเจ้าของร่วมกัน และเป็นตลาดทดสอบคุณภาพ และเพื่อระดมทุนไว้ในการประกอบกิจการ ส่วนคณะกรรมการนั้น กลุ่มบอกว่าตั้งไว้เพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่ม

นายสุเทพ ชวนคุยและถามต่ออีกว่า เมื่อมีสมาชิกแล้วปัจจุบันรวมกันได้ 23 คน หากมีตั้งคณะกรรมการกลุ่มแล้ว จะมีอะไรอีก เพื่อให้กลุ่มสมบูรณ์?

ผู้เข้าร่วมเวทีต่างตอบว่า ต้องมีกิจกรรมกลุ่ม เช่น มีการประชุมกลุ่ม มีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง และต้องมีทุน

นายสุเทพถามว่าแล้วจะเอาทุนมาจากไหน?

ผู้เข้าร่วมเวทีต่างคุยกันแล้วสรุปว่าขอให้สมาชิกทุกคนลงหุ้นกันหุ้นละ 10.- บาท คนละไม่ต่ำกว่า 10 หุ้นคือ 100.- บาท และต้องเริ่มตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

นายสุเทพถามต่ออีกว่า เมื่อมีเงินทุนแล้วใครจะเป็นผู้บริหารงาน หรือบริหารเงินทุน?

ผู้เข้าร่วมเวทีตอบว่าต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นมาบริหารแล้วทุกคนต่างเสนอชื่อสมาชิกขึ้นเป็นคณะกรรมการสรุปได้ดังนี้

1. นางจันทร์เพ็ญ	ตั้งอยู่	เป็นประธานกลุ่ม
2. นางสาวลย์	ก้อนทอง	เป็นรองประธานกลุ่ม
3. นางสมหวัง	สายโอะ	เป็นเลขานุการกลุ่ม
4. นางเพ็ญจันทร์	อินตานันท์	เป็นเหรัญญิกกลุ่ม
5. นางสาวลย์	งามสม	เป็นกรรมการกลุ่ม
6. นางมาลี	ศักดิ์ลอ	เป็นกรรมการกลุ่ม
7. นางชนกพร	งามสม	เป็นกรรมการกลุ่ม

โดยให้นางสังวาล ก้อนทอง เข้าไปเป็นทีมวิจัยในพื้นที่เพิ่ม โดยให้ไปเป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงานด้วย สุดท้ายนายสุเทพ วงศ์สุภา กล่าวว่าเมื่อได้ตั้งกลุ่ม มีสมาชิกกลุ่ม มีคณะกรรมการกลุ่มแล้ว สิ่งที่ได้ตามมาก็คือ ได้ทุนจากการระดมหุ้น ได้ 85 หุ้น เป็นเงิน 850.- บาท สมาชิกทุกคนต่างเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นตลาดรองรับซื้อผลผลิตไปในตัว และได้ความสามัคคีมีพลัง สมาชิกกลุ่มทำปลาร้า,น้ำปลา

1 นายบุญชัย	การเพียร
2 นางยวง	โสวะละ
3 นางสาวลย์	ก้อนทอง
3 นางสุคำ	ฟ้งเย็น
4 นางเพชร	แคล้วคลาด
5 นางสมหวัง	สายโอะ
6 นางเรือนคำ	จิตมั่น
7 นางจันทร์เพ็ญ	ตั้งอยู่
8 นางสาววน	ประณีต
9 นางสาวลย์	งามสม
10 นายสิงห์	อินตานันท์
11 นางเหลย	งามสม
12 นางชนกพร	งามสม
13 นางเพ็ญจันทร์	อินตานันท์
14 นางรุ่งทิวา	จับไหว
15 นางสมถวิล	อวดร้าง
16 นางปิ่น	ตามชื่อ
17 นางบัวเร็ว	นาลอ
18 น.ส. คำมี	คิดครอง
19 นางบุญมา	วิงวอน
20 นางจันทร์เพ็ญ	กาวิละนันท์
21 นางสุปราณี	งามสม
22 นางมาลี	ศักดิ์ลอ

กิจกรรมที่ 5 สรุปกลุ่มวิจัยการทำปุ๋ยชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์

บ้านคลองน้ำลาด หมู่ที่ ตำบลนิคมพัฒนาวันที่ 22 สิงหาคม 2549

ณ ศูนย์การเรียนรู้ บ้านคลองน้ำลาด ตำบลนิคมพัฒนาเริ่มเปิดเวทีเวลา 19.30 น.

มีชาวบ้านคลองน้ำลาด เข้ามาร่วมกลุ่มเพื่อทำปุ๋ยชีวภาพ หรือปุ๋ยอินทรีย์ และเข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ จำนวน 18 คน

ประเด็นแรก นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการวิจัย ได้ชวนคุยเกี่ยวกับข้อมูลการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในปีที่ผ่านมา โดยให้สมาชิกกลุ่มกรอกแบบสำรวจ แล้วนำข้อมูลมารวมกัน สรุปได้ดังนี้

การซื้อปุ๋ยเคมีภายใน 1 ปี

18 ครัวเรือนซื้อปุ๋ยอย่างน้อย 108 ถุง หากคิดเป็นเงินรวมประมาณ 64,800.-บาท เฉลี่ยการซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ครัวเรือนละ 3,600.- บาท/ปี หากคิดรวมทั้งหมู่บ้าน 58 ครัวเรือน จะต้องจ่ายเงินซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ประมาณ 208,800.- บาทเป็นอย่างน้อย

การซื้อสารเคมีมาใช้ภายใน 1 ปี

แต่ละปีทุกครัวเรือนต้องซื้อยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลงมาใช้ หากไม่ใช้ยาปราบศัตรูพืช ผลผลิตก็จะตกต่ำ เสียหาย ไม่ได้ผลจึงช่วยคิดหาข้อมูลดังนี้

18 ครัวเรือนจะใช้สารเคมีคิดเป็นเงิน 18,000.- บาท เฉลี่ยครัวเรือนละ 1,000.- บาท
หากคิดรวมทั้งหมู่บ้าน จะใช้สารเคมีเป็นเงิน 58,000.-บาท

ประเด็นที่สอง นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าทีมวิจัยพื้นที่ ชวนคุยสาเหตุของการจัดตั้งกลุ่มวิจัยทดลองทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพ และสารเคมี ว่าเพราะอะไรจึงอยากทำ

จากการเสวนาปรึกษาหารือพูดคุยกันพอสรุปได้ว่า

1. เพราะต้นทุนอาชีพการเกษตรสูง ปุ๋ยเคมีราคาแพง
2. ปุ๋ยเคมีใช้มาก ใช้นานทำให้ดินเสีย ดินกระด้างดินเป็นกรด
3. ไม่มีการบำรุงดิน ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
4. สารเคมีกระทบต่อสิ่งแวดล้อม น้ำเป็นพิษ
5. ใช้สารเคมีเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเสี่ยงต่อชีวิต
6. สารเคมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนสูง ทำให้ขาดทุน

ประเด็นที่สาม นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าทีมวิจัยชวนคุยเกี่ยวกับเรื่องความต้องการทำปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ โดยการทำ SWAT หรือ Mind Map พอสรุปได้ดังนี้

- ต้องการร่วมกันทำปุ๋ยใช้เอง ปลอดภัย
- ต้องการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งสามัคคีในชุมชน
- ต้องการลดต้นทุนการผลิตลงเพื่อให้มีกำไร

- ต้องการปรับปรุงบำรุงดินให้ฟื้นคืนความสมบูรณ์
- ต้องการทำให้วัสดุเหลือใช้เกิดประโยชน์กับชุมชน
- ต้องการลดความเสี่ยงจากสารพิษเพื่อรักษาสุขภาพ
- ต้องการหลีกเลี่ยงอันตรายต่อชีวิตคนและสัตว์

ประเด็นที่สี่ นายศรีวรรณ สอนดี ชวนคุยเกี่ยวกับเรื่องจุดอ่อนในชุมชนว่ามีอะไรบ้าง ให้ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนเสนอ หรือแสดงความคิดเห็น พอสรุปได้ดังนี้

1. ชาวบ้านไม่เข้าใจ ไม่มีความกระตือรือร้น ไม่มีอุปกรณ์
2. แต่เดิมไม่มีผู้ดำเนินการ จึงตั้งกลุ่มไม่ยั่งยืน
3. ชาวบ้านไม่มีความเข้าใจเรื่องการรวมกลุ่มเท่าที่ควร
4. การตั้งกลุ่มไม่มีรูปธรรม คือไม่มีคณะทำงาน ไม่มีระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มจึงไม่มีความเหนียวแน่น
5. ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจในการช่วยเหลือตนเอง
6. ชาวบ้านมองหาแต่ส่วนราชการ หรือหน่วยงานภายนอกมาช่วยเหลือ โดยไม่เป็นตัวของตัวเอง
7. ชาวบ้านส่วนมากมองใกล้ ไม่มองถึงปัญหาไกล ๆ ที่จะตามมา

ประเด็นที่ห้า นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าที่มีพื้นที่ ได้ชวนคุยถึงจุดแข็ง หรือทุนที่มีอยู่ในชุมชนว่ามีอะไรบ้าง สรุปได้ว่า

1. ชาวบ้านมีความสามัคคีกันดีอยู่แล้ว
2. ในชุมชนทุกคนมีความขยัน
3. ในหมู่บ้านมีวัดฤดูบิ หลือใช้จากการเกษตรจำนวนมาก
4. มีแหล่งให้การสนับสนุนจากภายนอก เช่น ฝ่ายเกษตร ฝ่ายพัฒนาที่ดิน กศน. และ อบต. เป็นต้น

ประเด็นที่หก นายศรีวรรณ สอนดี ชวนคุยเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการทำปุ๋ยชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์ จะทำอย่างไร ที่ประชุมต่างร่วมกันพูดคุย เสนอแลกเปลี่ยนจนสรุปได้ว่า

1. ต้องมีการรวบรวมเอาผู้สนใจมาตั้งเป็นกลุ่ม รวบรวมกันแล้วได้ 18 คน
2. ต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม หรือคณะทำงาน
3. ต้องมีการวางแผนการทำกิจกรรม
4. ต้องมีการระดมทุนเพื่อใช้ในกิจกรรม
5. ต้องมีการจัดฝึกอบรมศึกษาหาความรู้ก่อน
6. ต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อเตรียมความพร้อม
7. ต้องจัดหาสถานที่เพื่อทำกิจกรรม และเก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์
8. แต่งตั้งคณะทำงาน แบ่งงานกันทำ
9. ทดลองทำ

ประเด็นที่เจ็ด นายศรีวรรณ สอนดี ชวนคุยและหารือในการเลือกตั้งคณะกรรมการว่าจะเอาใครคน มีใครบ้าง ประกอบไปด้วยใคร อยู่ในตำแหน่งอะไร สรุปได้ดังนี้

1. นายแก้วมูล	งามสม	เป็นประธานกลุ่ม
2. นายประพันธ์	อวดร่าง	เป็นรองประธานกลุ่ม
3. นายสวัสดิ์	จับไหว	เป็นเลขานุการ
4. นายประดิษฐ์	งามสม	เป็นเหรัญญิก
5. นายบุญชัย	การเพียร	เป็นกรรมการ
6. นายประสิทธิ์	อินตานนท์	เป็นกรรมการ
7. นางจันทร์เพ็ญ	ตั้งอยู่	เป็นกรรมการ

โดยคณะกรรมการมอบหมายให้นายประพันธ์ อวดร่างเข้าไปสมทบเป็นที่มวิจยพื้นที่แทนกลุ่มไป

ประเด็นสุดท้าย ที่ประชุมได้พูดคุยถึงเรื่องการระดมทุน โดยสมาชิกทุกคนต่างเห็นพ้องต้องกัน ให้ทุกคนลงหุ้นกัน หุ้นละ 10.- บาท แต่ไม่น้อยกว่าคนละ 10 หุ้น คือ 100.- บาท ในวันนี้รวบรวมหุ้นได้ 70 หุ้น เป็นเงิน เป็นเงิน 700.- บาท และเวทีต่อไปจะต้องได้หารือกันเรื่องการจัดตั้งระเบียบข้อบังคับเพื่อเป็นกรอบแนวทางถือใช้ต่อไป

เลิกเวทีเวลา 23.00 น.

สมาชิกกลุ่มทำบุญอินทรี, บุญชีวภาพ

1. นายบุญชัย	การเพียร
2. นางยวง	โสวะละ
3. นางสาวาลย์	ก้อนทอง
4. นางสุคำ	พึงเย็น
5. นางเพชร	แคล้วคลาด
6. นางสมหวัง	สายโอ๊ะ
7. นางทองอ่อน	อินตานนท์
8. นางจันทร์เพ็ญ	ตั้งอยู่
9. นางลำดวน	ปราณีต
10. นายสหัส	อรุณาทิพย์
11. นางคณินิจ	จิตมั่น
12. นายประพันธ์	อวดร่าง
13. นายประดิษฐ์	งามสม
14. นายแก้วมูล	งามสม
15. นายประเสริฐ	งามสม
16. น.ส. ศรีวรรณ	แต้มดี
17. นายสวัสดิ์	จับไหว
18. นายประสิทธิ์	อินตานนท์

กิจกรรมที่ 6 สรุปเวทีเสวนากลุ่มออมทรัพย์

บ้านคลองน้ำลาด หมู่ที่ 5 ตำบลนิคมพัฒนาวันที่ 25 สิงหาคม 2549

ณ ศูนย์การเรียนรู้ บ้านคลองน้ำลาด ตำบลนิคมพัฒนาเริ่มเปิดเวทีเวลา 20.00 น.

มีสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และทีมวิจัยพื้นที่เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ จำนวน 18 คน

ประเด็นแรก นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการฯ ทีมวิจัย ได้ชวนคุยถึงสาเหตุของการอยากจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ว่าเพราะอะไร ทำไมจึงอยากจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ตั้งเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมเวทีบอกว่าได้คุยกันล่วงหน้ามาก่อนแล้ว ต่างมีความสนใจที่จะร่วมกันออม เพราะทุก ๆ วัน ได้ยินพูดคุยกันถึงเรื่องรายรับ รายจ่าย คุยกันตั้งแต่เรื่องการกู้หนี้ยืมสิน บ้างก็เป็นหนี้แล้วได้รับความลำบากเดือดร้อน เพราะไม่มีเงินส่งใช้คืน จึงอยากจัดตั้งกลุ่มเพื่อเป็นต้นแบบในการออม และช่วยกันค้นหาสาเหตุว่าบ้านคลองน้ำลาด เคยตั้งกลุ่มออมทรัพย์กันมาแล้ว เลิกล้มไปเพราะอะไร เหลือแต่กลุ่มที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน เพราะนั้นมี กฎ ระเบียบ ขอบบังคับ จึงอยู่กันได้นาน กลุ่มจึงเกิดแนวคิดว่าจะร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อ

1. สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในชุมชนรู้จักการออมเงิน
2. สร้างความสามัคคีในชุมชนให้มั่นคง
3. เป็นการสร้างวิธีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. ทำให้คนในชุมชนรู้จักการออมและประหยัด
5. สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว
6. สร้างแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลาน
7. สู้ภัยออมเงินไว้เป็นทุนหรือใช้หนี้

ประเด็นที่สอง นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการฯ ชวนคุยและถามว่า เห็นว่ามีกลุ่มอยู่แล้วก่อนอื่นกลุ่มทำอย่างไร? ผู้เข้าร่วมเวทีต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าผู้ช่วยบุญปั่น มีชื่อ ซึ่งเป็นทีมวิจัยคนหนึ่งเป็นต้นคิด ผู้ใหญ่ประสิทธิ์ อินตานันท์ ก็เห็นด้วย พอพูดคุยกันในเวทีเสวนาก็มีหลายคนเห็นด้วย จึงให้นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการออกแบบสำรวจผู้สนใจ จึงมีคนสนใจเข้าร่วมทั้งหมด 20 คน

ประเด็นที่สาม นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการฯ ได้ชวนคุยต่อว่า เราจะออมทรัพย์กันเพื่ออะไร หลายคนในเวทีต่างเสนอแนวคิดพอสรุปได้ดังนี้

1. ออมไว้ใช้เมื่อยามแก่
2. ออมไว้ใช้เมื่อมีความจำเป็น หรือเดือดร้อน
3. ออมไว้เพื่อแก้ปัญหาความยากจน
4. ประหยัด หรืออดออมไว้เพื่อให้มีเงินใช้เมื่อเจ็บป่วย
5. ออมไว้เพื่ออนาคต
6. ออมไว้เพื่อให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

7. ออมไว้เพื่อความมั่นคงในชีวิต
8. ออมไว้ใช้หนี้ให้หมดไป

ประเด็นที่สี่ นายศรีวรรณ สอนดี ชวนคุยต่อว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ถึงคิดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มันจะแก้ปัญหาในครอบครัวได้อย่างไร สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีช่วยกันตอบ พอสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุเพราะ ถึงกำหนดเวลาไม่มีเงินใช้หนี้
2. สาเหตุเพราะ เวลาเจ็บป่วยไม่มีเงินรักษา
3. สาเหตุเพราะ ฐานะทางการเงินไม่มั่นคง
4. สาเหตุเพราะ เมื่อแต่ก่อนไม่ได้มองการไกล
5. สาเหตุเพราะ เมื่อก่อนไม่มีความกระตือรือร้น
6. สาเหตุเพราะ เมื่อก่อนไม่มีการวางแผนชีวิต
7. สาเหตุเพราะ เมื่อก่อนไม่มีเป้าหมายในชีวิต

หากมีการออมทุกคนก็จะมีเงินเก็บไว้ใช้หนี้ แก้ปัญหาหนี้สินได้ เมื่อหมดหนี้สิน ฐานะความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้น ครอบครัวก็จะอบอุ่น คำว่ายากจนก็จะหมดไป

ประเด็นที่ห้า นายศรีวรรณ สอนดี ถามว่าแล้วจะทำอย่างไรต่อไป ผู้เข้าร่วมเวทีต่างช่วยกันคิด และเสนอออกมาว่า ก่อนอื่นต้องจัดตั้งคณะกรรมการก่อน และต่อไปก็ต้องช่วยกันกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ ถือใช้

นายศรีวรรณ สอนดี จึงถามต่อว่าแล้วจะเลือกใครเป็นกรรมการ แล้วให้ใครอยู่ในตำแหน่งอะไร ผู้เข้าร่วมต่างเสนอชื่อสมาชิกเข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวน 6 คน ดังนี้

1. นายบุญบัน	มีชื่อ	เป็นประธานกลุ่ม
2. นายประพันธ์	อวดร่าง	เป็นรองประธานกลุ่ม
3. นายสวัสดิ์	จับไหว	เป็นเลขานุการ
4. นายประสิทธิ์	อินตานนท์	เป็นเหรัญญิก
5. นางสาวลย์	ก้อนทอง	เป็นกรรมการ
6. นางทองอ่อน	อินตานนท์	เป็นกรรมการ

โดยคณะกรรมการมอบหมายให้นายประสิทธิ์ อินตานนท์ เข้าไปเป็นที่มิวจัยในฐานะตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์ต่อไป

ปิดเวทีเวลา 23.50 น.

กิจกรรมที่ 7 สรุปเวทีทบทวนพื้นที่และผู้นำกลุ่มองค์กร

โครงการวิจัยบ้านคลองน้ำลาด หมู่ที่ 5 วันที่ 11 กันยายน 2549 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านคลองน้ำลาด
เริ่มเปิดเวที เวลา 19.30 น.

มีทีมพื้นที่และผู้นำกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการเข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ จำนวน 17 คน

- ในเวทีครั้งนี้ ทีมพื้นที่กับผู้นำกลุ่มในชุมชนได้พูดคุยกันหารูปแบบการบริหารจัดการว่าแต่ละกลุ่มจะดำเนินการโดยวิธีการใด อย่างไร เพราะที่ผ่านมา บางกลุ่มมีสมาชิก จำนวนมาก แต่พอทำกิจกรรมกลุ่ม กลับไม่ได้รับความร่วมมือ มาทำกันไม่กี่คน พอมีผลประโยชน์ทุกคนก็บอกว่ามีสิทธิ์ได้รับกันทุกคน

- ในเวทีหาข้อสรุปได้ว่า แต่ละกลุ่มจะต้องตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งตามความเหมาะสม เพื่อให้คณะกรรมการรับหน้าที่ทำงานในกิจกรรมของกลุ่ม แล้วกลุ่มจะต้องให้คำตอบแทนส่วนหนึ่งแตกต่างจากสมาชิกอื่นๆ

- ในเวทีทบทวนในพื้นที่ และผู้นำกลุ่ม ได้ร่วมกันวางแผนเพื่อที่จะดำเนินงานต่อไป หากได้แผนแล้ว ทุกกลุ่มจะเริ่มระดมทุนและเริ่มทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

- นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการฯ ขอยุติบทบาทหัวหน้าโครงการฯ เนื่องจากภาระหน้าที่หรือบทบาทในชุมชนมีมาก

- นายศรีวรรณ สอนดี แจ้งต่อผู้เข้าร่วมเวทีว่า ในชุมชนบ้านคลองน้ำลาด ได้จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนเรียบร้อยแล้ว และได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเสร็จเรียบร้อยแล้วเช่นกัน โดยเหตุนี้หมู่บ้านคลองน้ำลาด จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นหมู่บ้านต้นแบบ หมู่บ้านตัวอย่างในการพัฒนาทุกด้าน เราจะไม่จมปลักหรือไม่หยุดนิ่งอยู่แค่นี้

- ในเวทีได้ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของคนในชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพของทุนและสภาพแวดล้อมในชุมชน สรุปได้ว่า ในชุมชนมีความพร้อม มีศักยภาพพอ มีทุนอยู่มากมาย และหลายคนในชุมชนมีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกันผลักดันให้ชุมชนมั่นคง เจริญก้าวหน้าได้

- ในเวทีได้ร่วมกันพูดคุย วิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน เพื่อร่วมกันวางแผนป้องกันภัย อันอาจจะเกิดขึ้นในชุมชน เช่น ภัยจากการระบาดของยาเสพติด ภัยจากการถูกหลอกลวง หรือการล่องเล่เม็ดเงินในชุมชน และภัยคุกคามอื่น ๆ โดยให้ผู้นำทุกคนเฝ้าระวังอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเข้มแข็งและจริงใจ

- ในเวทีได้วิเคราะห์ผลจากการวิจัยชุมชนได้ะไรบ้าง สรุปว่าได้ประโยชน์จากการวิจัยน้อยมาก เพราะโอกาสมีน้อย ส่วนมากจะมีแต่ทบทวน สืบหา ศึกษา ทำความเข้าใจ จึงทำให้ไปไม่ได้ถึงไหน ไม่ค่อยมีโอกาสใช้เงินที่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงต้องปล่อยให้เงินเหลือทิ้ง ๆ ที่เวลาก็มีมาก ซึ่งถือว่าเป็นบทเรียนสำคัญยิ่งของชุมชนบ้านคลองน้ำลาดเลยทีเดียวที่ไม่เคยเจอมาก่อน

- ทีมวิจัยได้เชิญชวนให้ทุกคนหันไปดูชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จแล้วนั้น เขาประสบความสำเร็จในด้านไหน อาชีพ ฐานะความเป็นอยู่ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อม รายได้ ด้านจารีตประเพณี วัฒนธรรม จิตใจ สังคม แล้วให้ทุกคนหันกลับมาดูชุมชนของตนเองว่าด้อยกว่าชุมชนอื่นข้อไหน ด้านใด เราจะช่วยกันแก้ไขต่อไป

- ทีมได้หารือร่วมกับผู้นำองค์กรในชุมชนได้ข้อสรุปว่า เราจะไม่เอาแต่ใจตัวเอง เรา

ต้องดูแลปรับสภาพให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความเจริญให้เหมาะสม ไม่ใช่จะยึดหลัก “ผ้าขี้ริ้วห่อทองเก้” ต้องดูข้างนอกสดใส ดูข้างในสว่างาม แต่ไม่ฟังเพื่อ เหนือเหิมหรือหลงตนเอง

- นายประสิทธิ์ อินตานันท์ ผู้ใหญ่บ้าน แจ้งว่าในชุมชนของเราได้รับเงินอุดหนุนจากทางอำเภอ 4,000 บาท ในฐานะที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติดของตำบล

- นายศรีวรรณ สอนดี แจ้งว่า อบต. ได้มอบลูกฟุตบอลให้มาจำนวน 10 ลูก เพื่อให้เยาวชนเล่นออกกำลังกายห่างไกลยาเสพติด และ อบต. จะมาสร้างระบบประปาขนาดกลางให้ในปีงบประมาณ 2549 เร็ว ๆ นี้ ในวงเงินล้านกว่าบาท

- นายสวัสดิ์ จับไหว แจ้งว่า เดือนสิงหาคม ที่ผ่านมา อบต. ได้มอบอุปกรณ์ไฟฟ้าสาธารณะให้มาจำนวน 5 ชุด เพื่อนำมาติดตั้งให้มีแสงส่องสว่างตามถนนเพิ่มอีก 5 จุด และในปีงบประมาณ 2549 อบต. ได้ตั้งจ่ายงบประมาณให้ชุมชนบ้านคลองน้ำลัด สร้างถนนลาดยางเพิ่มอีก 350 เมตร โดยจะสร้างที่ซอย 2 ไปทางหมู่ที่ 4

ปิดเวทีเวลา 22.15 น.

บทที่ 5

บทเรียนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย

ภาพรวมของการดำเนินงานในพื้นที่บ้านคลองน้ำลัดหลังจากการขยายระยะเวลาออกไป 3 เดือนนั้นดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับในช่วงแรกของการดำเนินงานที่พบว่าไม่มีการเคลื่อนงานในพื้นที่เหมือนการย้ายอยู่ที่เดิม แต่หลังจากมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและการทบทวนการทำงานของทั้งทีมพื้นที่ ทีมกลาง ตลอดจนการทำความเข้าใจความตกลงกับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจนได้ผู้ที่สนใจจะเคลื่อนงานร่วมกัน ทำให้เห็นการเคลื่อนงานในพื้นที่ซึ่งบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่ง ได้เห็นรูปแบบการดำเนินงานของการเคลื่อนคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีความทั่วถึงแต่ยังไม่ราบรื่นมากนักเนื่องจากภาระงานของแต่ละคน และความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินยังไม่ถึงทางตันสำหรับคนในชุมชนแต่ก็ทำให้เห็นบรรยากาศการดำเนินงานกระบวนการมีส่วนร่วมในเวทีมีเพิ่มขึ้น หลายคนเริ่มกล้าพูดกล้าคิดอาจเป็นข้อดีของการเคลื่อนงานกลุ่มเล็ก ๆ ถือเป็นการเริ่มต้นที่ดีและเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไปซึ่งก็จะเป็นกระบวนการที่เข้มข้นขึ้นเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนและชุมชนต่อไป

บทสรุปของงานวิจัย

บทสรุปของงานวิจัยในชุมชนบ้านคลองน้ำลัดที่เกิดขึ้นตามกระบวนการและแผนการดำเนินงานที่ระบุไว้ เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการทำงานนั้นได้สรุปไว้เกิดเป็นกลไกการแก้ไขปัญหาหนี้สินดังนี้

○ กลไกการทำงานด้านหนี้สินที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านคลองน้ำลัด

ชุมชนบ้านคลองน้ำลัด ได้ร่วมกันคิดค้นหาเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินในชุมชนบ้านคลองน้ำลัดดังนี้

1.1 ออกแบบสำรวจหนี้สิน โดยทีมพื้นที่ได้ทำแบบสำรวจมอบให้ตัวแทนครัวเรือนในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการเพื่อกรอกตัวเลขจำนวนหนี้สินของตนในครัวเรือนของตนเอง โดยได้สำรวจถึงสองครั้ง สองแบบ พอได้ข้อสรุปดังนี้

ครั้งแรกสำรวจ 37 ครัวเรือน มีหนี้สินอยู่ 3,455,000 บาท (สามล้านสี่แสนห้าหมื่นห้าพันบาท)

ครั้งที่สองสำรวจ 13 ครัวเรือน มีหนี้สินอยู่ 979,997 บาท (เก้าแสนเจ็ดหมื่นเก้าพันเก้าร้อยเก้าสิบเจ็ดบาทถ้วน)

1.2 ออกแบบสำรวจบัญชีค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยได้แจกแบบสำรวจให้ประชาชนผู้สนใจร่วมโครงการนำไปจดบันทึกเป็นรายเดือน อย่างนี้ 2 – 3 เดือน แล้วนำมารวบรวม วิเคราะห์ จัดลำดับรายจ่ายเพื่อให้รู้ว่าในชุมชน หมู่บ้าน เดือนหนึ่ง ๆ มีรายจ่ายอะไร ประเภทไหน มากที่สุด สาเหตุเพราะอะไร พอได้ข้อมูลรายจ่ายใน 12 ครัวเรือน ในหนึ่งเดือน ปรากฏว่ามีค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่จำเป็น เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ มีจำนวน 9,658 บาท (เก้าพันหกร้อยห้าสิบบาท)
2. ค่าใช้จ่ายในการลงทุน 56,190 บาท (ห้าหมื่นหกพันหนึ่งร้อยเก้าสิบบาท)
3. ค่าใช้จ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 9,070 บาท (เก้าพันเจ็ดสิบบาท)

1.3 ออกแบบสำรวจข้อมูลการซื้อขายเคมี สารเคมี มาใช้ในชุมชน และสำรวจข้อมูลจากการซื้อปลาร้า, น้ำปลา จากภายนอกชุมชนมาใช้ ว่าภายในหนึ่งปีเป็นจำนวนเงินเท่าไร เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เห็นและช่วยกันลดต้นทุนการผลิตโดยการลดการซื้อปุ๋ยเคมี สารเคมี มาใช้ เพื่อความปลอดภัยจากสารพิษและรักษาสุขภาพของประชาชนในชุมชน พร้อมทั้งให้ประชาชนได้รู้ข้อมูลจากการซื้อปลาร้า น้ำปลา จากภายนอกชุมชนมาใช้แต่ละปีมีจำนวนเท่าไร ในชุมชนถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะช่วยกันประหยัดค่าใช้จ่าย โดยร่วมกันทำปลาร้าและน้ำปลาใช้เอง

1.4 ตามข้อสรุปในเวทีเพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบการแก้ไขปัญหาของชุมชนบ้านคลองน้ำลาด คนในชุมชนต้องช่วยกันลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจริง ๆ ลง และต้องหาอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่ม ดังนี้

1. ตั้งกลุ่มทำปลาร้า น้ำปลา ใช้เอง หากมีผลผลิตจำนวนมากก็นำออกขายในชุมชน โดยมีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 24 คน
2. ตั้งกลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ ขึ้นใช้ในชุมชน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต (ลดปัญหานี้สิน) และเพื่อช่วยรักษาสุขภาพด้วย โดยมีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก จำนวน 19 คน
3. ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ขึ้นเพื่อหาแนวทางช่วยในการประหยัด อุดออม ให้มีเงินส่งใช้นี้สิน ไม่ให้เป็นหนี้เรื้อรัง โดยมีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิก จำนวน 15 คน

เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มแล้ว ทางชุมชนบ้านคลองน้ำลาด จึงได้จัดเวทีหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม และได้ตั้งคณะกรรมการของแต่ละกลุ่มเรียบร้อยแล้ว

1.5 ขั้นตอนในการที่จะดำเนินการบริหารจัดการตามกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม อยู่ในขั้นตอนในการทำแผนจัดทำโครงการไปเชื่อมต่อกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนเสริมอยู่นั้น ปรากฏว่าหมดสัญญาในการทำวิจัยพอดี เนื่องจากเกิดการล่าช้าในช่วงที่ 1 เกินไป

จากการดำเนินการทำวิจัย “โครงการรูปแบบการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านคลองน้ำลาด”

ผลการประเมินพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ การค้นหาแนวทางหรือรูปแบบการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการของบ้านคลองน้ำลาด ถูกเปลี่ยนไปเป็น เน้นให้ชุมชนบ้านคลองน้ำลาดนำเอารูปแบบของบ้านสามขา มาทำให้ได้ทั้งที่ต่างบริบท ต่างสังคม ต่างสิ่งแวดล้อม แต่ชุมชนหรือทีมวิจัยบ้านคลองน้ำลาดไม่สามารถทำตามทุกอย่างได้ และชุมชนบ้านคลองน้ำลาดกำลังศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพ หรือศักยภาพของชุมชน และถูกมองเป็นชุมชนที่นอกกรอบไม่ตามกระแสของกลุ่มงาน คือ ทางทีมจังหวัดมีแนวคิดที่จะให้ประหยัดจนชุมชนต้องตัดขาดออกจากสังคม ตัดขาดออกจากจารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมของชุมชน ระดับตำบล/หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านคลองน้ำลาดทำไม่ได้

คนในชุมชนบ้านคลองน้ำลาด ชอบให้เกียรติซึ่งกันและกันมานานแล้ว จึงมีคนเข้าร่วมเวทีทุกเพศทุกวัย รวมถึงวัยชราด้วย เพื่อให้มีสีสัน และมีส่วนร่วมด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นคน และเป็นกำลังใจในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

การจัดเวทีค้นหาคำตอบของโจทย์วิจัยในพื้นที่ไม่สะดวกในการคิด ไม่สะดวกในการหาแนวทาง เพราะในเวทีจะต้องกำหนดให้ตอบคำถามซ้ำแล้วซ้ำอีก พูดประโยคเก่า ถามคำถามเก่า จนเกิดอาการเบื่อหน่าย ไม่ได้ทดลองทำอะไรเลย กว่าจะได้ทดลองทำในสิ่งที่ชุมชนต้องการก็หมดเวลาแล้ว งานก็ไม่คืบหน้า ผลเชิงประจักษ์ก็ไม่มี

การที่ทีมพื้นที่ และชาวบ้านคลองน้ำลาด จะยุติโครงการฯ นั้น เป็นเพียงยุติในการร่วมทำวิจัยในโครงการการแก้ไขปัญหาหนี้สินเท่านั้น ไม่ใช่ยุติบทบาท ในการจัดเวทีตามกระบวนการวิจัยทั้งหมด ทั้งกิจกรรมกลุ่ม ทั้งกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาที่จะทำต่อไป ส่วนเงินทุน สกว. ภาคที่ให้การสนับสนุนชุมชนมานั้น ทางชุมชนไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้ ก็ต้องโอนคืนให้ สกว.ภาคต่อไป การจัดทำรายงานผลหรือรายงานความก้าวหน้าก็คงจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชนอื่น และสามารถขยายผลให้ชุมชนอื่นนำตัวอย่างไปใช้ได้อีกแนวทางหนึ่งต่อไป

ข้อจำกัดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

ข้อจำกัดของการทำวิจัย พอสรุปได้ดังนี้

- ทีมกลาง

ตลอดระยะเวลาช่วงที่ 1 ทีมกลางจะพยายามให้ทีมพื้นที่ออกไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนเครือข่ายเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้การจัดเวทีในชุมชนเพื่อทดลองทำกิจกรรมตามความต้องการของชุมชนนั้นมีน้อยมาก เพราะทีมกลางมีแนวคิดที่ ทีมพื้นที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ในการทำวิจัย จึงคอยเน้นย้ำให้ทำตามแบบอย่างของบ้านสามขาเป็นหลัก

- ทีมพื้นที่

ต้องการหารูปแบบ วิธีการตามความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และตามความต้องการของคนในชุมชน แต่ไม่ได้รับความสะดวก และไม่มีอิสระเท่าที่ควร การที่จะทำตามกิจกรรมบริหารจัดการในชุมชนจึงเกิดปัญหาล่าช้า หากคำตอบโจทย์ไม่ได้ ตามความต้องการ

ปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการ รูปแบบการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน บ้านคลองน้ำตืด ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นับว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ได้ราบรื่น ดังเช่นพื้นที่อื่นเนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การเคลื่อนงานในพื้นที่ทำได้ช้า จนทีมพื้นที่และทีมกลางต้องมาทบทวนกระบวนการทำงานและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจนได้ข้อสรุปว่าคนกลุ่มหนึ่งยังพร้อมที่จะขับเคลื่อนงานต่อจึงนำไปสู่การขอขยายระยะเวลาเพิ่มอีก 3 เดือน (ตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 ถึง เดือนมีนาคม 2549) ดังนั้นบ้านคลองน้ำตืดจึงได้ดำเนินงานในระยะที่ 1 รวมทั้งหมด 9 เดือนซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในพื้นที่ดังนี้

ปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อต่อการทำงาน

- การเคลื่อนคนกลุ่มเล็ก ๆ เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานในพื้นที่บ้านคลองน้ำตืด ซึ่งทั้งในช่วงก่อนและหลังขยายระยะเวลามีผู้ที่สนใจเข้าร่วมเวทีจำนวนไม่มากนักแต่หลังขยายระยะเวลาก็กลุ่มผู้ที่สนใจ ชัดเจนขึ้นที่พร้อมจะเคลื่อนงานในพื้นที่ต่อไป ทำให้กระบวนการเข้มข้นขึ้น อีกทั้งการเพิ่มทีมวิจัยทำให้การติดตามดูแลสมาชิกได้ใกล้ชิดขึ้น และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในเวทีได้อย่างทั่วถึง

ปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน

- ทีมพื้นที่ขาดการพูดคุยกัน ทีมพื้นที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนงานแต่หากไม่สามารถทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้การเคลื่อนงานในพื้นที่จะทำได้ยาก ทีมพื้นที่ขาดการพูดคุยหารือทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็จะส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงานในพื้นที่ ที่ผ่านมามีบ้านคลองน้ำตืดแทบจะไม่มีมีการเคลื่อนงานในพื้นที่เลยนอกจากกระบวนการที่ทีมกลางลงมาจัดเวทีให้ ซึ่งทีมพื้นที่แต่ละคนก็มีภาระงาน ภาระครอบครัวที่แตกต่างกันทำให้หาเวลาพูดคุยกันไม่สะดวกนัก เมื่อหวัชบวนไม่เดินหน้าลูกขบวนก็ไม่สามารถขยับได้ ซึ่งหลังจากทีมกลางได้เข้าไปช่วยปรับกระบวนการ ร่วมทบทวนการทำงานของพื้นที่แล้วทำให้เกิดการเริ่มต้นที่ดีขึ้น ประกอบกับได้ทีมพื้นที่เพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้การดำเนินงานในพื้นที่คล่องตัวมากขึ้น ทั้งนี้ทีมพื้นที่ยังคงต้องเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานผ่านการหนุนเสริมจากทีมกลางจากการแลกเปลี่ยนกับพื้นที่อื่นและเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกอยู่เสมอ

- การประกอบอาชีพของสมาชิกในบ้านคลองน้ำตืด ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการเกษตรที่เรียกว่า “เกษตรไร้ญาติ” คือ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรจนไม่มีเวลาว่างพอกที่หาอย่างอื่น ซึ่งทำเกษตรไร้ญาติเกือบทุกหลังคาเรือนครอบครัวไหนขยันก็ได้รายได้มาก ทุกคนจึงตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินกว่าจะเข้าบ้านก็พลบค่ำและต้องตื่นแต่เช้าตรู่ออกไปทำงาน สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลให้เวทิจำนวนวิจัยบ้านคลองน้ำตืดไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมเวทีส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่กับบ้านส่วนวัยแรงงานออกไปทำการเกษตรหมด กระบวนการมีส่วนร่วมในเวทีจึงไม่เกิดเพราะผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวความกระตือรือร้นในการลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาก็มีน้อยการที่ชาวบ้านทำเกษตรไร้ญาติจนไม่มีเวลาที่จะเคลื่อนงานวิจัยจึงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้การเคลื่อนงานในพื้นที่เป็นไปอย่างล่าช้าและภาวะหนี้สินยังไม่ถึงขั้นวิกฤตทำให้ชุมชนไม่ตื่นตัวเท่าที่ควร

- สถานที่ในการจัดเวทีพูดคุย เนื่องจากบ้านคลองน้ำลึกยังไม่มีสถานที่สาธารณะของหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน มีเพียงศาลาเอนกประสงค์ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่เอื้อต่อการจัดเวทีโดยเป็นบริเวณที่มีรถผ่านตลอดมีเสียงรบกวนทำให้นักวิจัยไม่มีสมาธิ จนเมื่อเวลาที่ล่าสุดที่มกลางจึงเสนอให้ทีมพื้นที่จัดหาสถานที่ใหม่ได้บ้านญาตินักวิจัยคนหนึ่งซึ่งสถานที่เงียบสงบและมีพื้นที่สะดวกต่อการจัดเวทีพูดคุย สำหรับคนจำนวนไม่มากนักซึ่งได้ผลดีในระดับหนึ่งนักวิจัยมีสมาธิกับเวทีและไม่มีเสียงภายนอกมารบกวน ซึ่งสถานที่ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ อารมณ์ ความรู้สึก และบรรยากาศในเวที

บทเรียนที่ทีมวิจัยและชุมชนได้รับจากการทำวิจัย

■ นายศรีวรรณ สอนดี หัวหน้าโครงการ

บทเรียนที่ผ่าน จึงทำให้ชาวบ้านคลองน้ำลึก เข้าใจว่า การวิจัย คือการค้นหาตัวเอง ค้นหาหนทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและร่วมกันช่วยกันหาหาทางหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง มิใช่ให้ใครมาบังคับ มิใช่จะต้องมีใครมาขอร้อง ให้ทำอย่างนั้น ให้ทำอย่างนี้ ต้องเป็นหนทางหรือแนวทางที่คนในชุมชนเห็นพ้องต้องกัน ร่วมกันทดลองทำ ลองผิด ลองถูก มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาหารูปแบบร่วมกัน และการทำวิจัยให้ได้ระดมความคิด ถูกคิด ทบทวน กระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เสนอแนะเพื่อประโยชน์โดยรวมและได้ประโยชน์เป็นผลดีจริง ๆ

ข้อคิดเห็นของทีมพื้นที่บ้านคลองน้ำลึก อยากจะทำวิจัยเพื่อหารูปแบบในการจัดการหนี้สินของชุมชนเชิงบูรณาการ ก็คือหาทุกรูปแบบ เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบว่ารูปแบบไหนจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือจะแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างไร จะหารูปแบบไหนมาจัดการหนี้สินของแต่ละพื้นที่ คนในชุมชนก็อยากทำวิจัย อยากเห็นผลของงานวิจัยว่าจะออกมาในรูปแบบไหน ข้อนี้นักวิจัยหรือทีมวิจัยพื้นที่ทั้ง 4 หมู่บ้าน เคยพูดกันหลายครั้งว่าแนวทางหรือรูปแบบจะให้เหมือนกันทุกหมู่บ้านนั้นมันเป็นไปไม่ได้ยาก เราจึงต้องร่วมกันช่วยกันหารูปแบบ หรือแนวทางของแต่ละ พื้นที่บ้านนี้อาจชอบแกงผัก บ้านนี้อาจชอบแกงปลา หมู่บ้านนี้อาจทำอย่างนั้นได้บ้านนี้อาจทำอย่างนั้นไม่ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมของพื้นที่

กระบวนการทำงานของงานวิจัยเพื่อการพัฒนา เป็นแนวทางที่ดีมาก เพราะใช้กลไกของการจัดเวที หรือ การจัดทำประชาคม เป็นกระบวนการหรือแนวทางให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นประโยชน์โดยรวม มิใช่ประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่ง หรือ มุ่งผลรับให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเมื่อลงมือทำแล้ว ก็ต้องช่วยกันหรือร่วมกันทำต่อไป

สำหรับเป้าหมายนั้นได้เท่าไรก็เอาเท่านั้นขอให้เป็นการต้องการของผู้ร่วมโครงการจริง ๆ และต้องพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา ค้นหาสาเหตุของอุปสรรคให้พบ แล้วช่วยแก้ไขตรงจุดนั้น ๆ มิใช่ทำตามกระแส การทำวิจัยหากไม่เป็นไปตามกระบวนการ คือ ต้องเป็นความคิดเห็นของชาวบ้าน เป็นความต้องการของชาวบ้าน เป็นแนวทางที่ชาวบ้านเห็นพ้องต้องกัน และช่วยกันทำไม่อย่างนั้นแล้วจะไม่ใช่วิธีวิจัยเหมือนกันบทเรียนของรัฐบาลที่ผ่านมา คือ เอามาให้ทุกอย่างแต่ไม่ตรงกับปัญหา ไม่ตรงตามความต้องการของชาวบ้าน ก็เปล่าประโยชน์ ไม่สามารถช่วยอะไรชาวบ้านได้เลยเพราะมันเป็นความต้องการของคนนอก

เมื่อมีโครงการวิจัยเข้ามาก็นับว่าเป็นโอกาสดี เป็นช่องทางที่เหมาะสมมาก เราเอาระบวนการวิจัยมาเป็นตัวเชื่อมมาจัดเวทีพบปะพูดคุยกัน ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น รายจ่ายเยอะแต่รายได้น้อย หากไม่รีบ แก้ไข ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมก็จะตามมา ปัญหาความเครียด ปัญหาความรุนแรงก็จะเพิ่มขึ้น ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขเพื่อให้พ้นวิกฤติให้หมู่บ้านร่มเย็นเป็นสุข

เราต้องการเพียงอย่างเดียว คือ อยากหาช่องทางที่เหมาะสมและดีที่สุด สำหรับชุมชนของเรา ความเก่งหรือความฉลาด ความรวดเร็วมันอาจจะไม่เท่ากันหรือไม่ทันกัน แต่มันก็มีใช้เหมือนกันไปเสียทุกอย่าง เหมือนต้นไม้เราเห็นไม้ต้นนี้สูง แต่พอเหลือบดูอีกต้นหนึ่งยังสูงกว่าก็มี เราจงภูมิใจเท่าที่เราทำได้ ถึงจะได้ผลไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ได้สักห้าสิบเปอร์เซ็นต์เราก็คงภูมิใจแล้วแต่เราต้องทำเต็มที่ ทำให้เต็มความสามารถถึงจะถูกคำเสียดสีกระทบกระทั่ง ดูถูกใส่ร้าย ก็ขอให้ใช้ความอดทนอดกลั้น ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จจะอยู่ที่นั่น

ดังคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เราจงภูมิใจในสิ่งที่ชุมชนเราได้รับ ถึงจะไม่เท่าเขา ไม่เหมือนเขาช่างมัน มันอาจจะมิดีคนละอย่าง แต่ถูกมองข้ามไปเราจะไม่ทำเพื่อแข่งขันกับใคร เราจะพอใจในสิ่งที่เราได้รับ

■ นางอัมพร อินตานันท์ นักวิจัยบ้านคลองน้ำลัด

ตั้งแต่เริ่มต้นเขียนบัญชีครัวเรือนรายรับรายจ่ายมาทำให้ครอบครัวดีขึ้นและมีความรับผิดชอบดีหลายอย่างเช่น เมื่อก่อนตอนยังไม่มีงบบัญชีครัวเรือนรายรับรายจ่ายไม่เห็นหนทางแบบนี้ ก่อนนั้นมีคุณศศิธร (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดลำปาง) เอาบัญชีครัวเรือนมาให้ทำก็ทำแต่เขียนเฉพาะที่สามีเอาไปซื้อเสื้อผ้าสามีหายเมตาตนาจึงนำสมุดจดรายรับรายจ่ายให้สามีดูบ่อย ๆ สามีคิดได้จึงดัดน้อยลงจนบัดนี้หยุดคิดไปเลยเพราะเมื่อเทียบว่าน่าจะนำเงินที่ไปซื้อเสื้อผ้าเก็บไว้ซื้ออาหารให้ลูกจะดีกว่า

ตอนนี้ครอบครัวมีความสุขมากตั้งแต่มาเข้ากลุ่มวิจัยของ สกว. นี้อย่างใหญ่เลย หรืออย่างเมื่อก่อนจะทำอาหารก็ต้องใส่เนื้อหมูทุกอย่าง ตัวข้าพเจ้าเองก็จืดไว้ทุกบาททุกสตางค์วันดีคืนดีก็เอามาหมักนึ่งคั่วกันสามคนพ่อแม่ลูก ทำให้รู้ว่าบ้านเรากินเนื้อหมูมากขนาดนี้เลยหรือลูกบอกพ่อว่า “เรากินกันตายเท่านั้นอย่ากินมากเกินไป” ยกตัวอย่างสองเดือนก่อนซื้อเนื้อหมูหมดไป 400 กว่าบาท มาเดือนกุมภาพันธ์นี้ตั้งแต่ลูกชายพูดว่ากินกันตายเท่านั้น ครอบครัวข้าพเจ้าครึ่งเดือนซื้อหมูเพียง 70 บาท ลดลงจากเดิมมาก หรืออย่างบุหรี่ยากขายก็ลดลงเมื่อก่อนกินกองทิพย์ตอนนี้กินตราแมวคำของ 3 บาท

ขอขอบคุณทีมงาน สกว. มาก ถ้าไม่มารู้จักกันบ้านนี้ครอบครัวของข้าพเจ้าคงจมบักอยู่ที่เก่า!!

■ นายประดิษฐ์ งามสม

นักวิจัยบ้านคลองน้ำลัด

บทเรียนจากการร่วมขับเคลื่อนงานวิจัยที่ผ่านมา

1. ใครจะมาช่วยแก้ปัญหาหนี้สินของเขาได้นอกจาก "ตัวของเราเอง"
2. บางคนมาร่วมเวทีหวังจะจับผิด
3. บางคนไม่เข้าร่วมเวทีเพราะกลัวทีมกลางจะถามไม่รู้จะตอบอย่างไร
4. บางคนเข้าร่วมเวทีเพราะหวังจะได้คำตอบแทนเพียงอย่างเดียวแต่พอให้ทำจริงกลับไม่ทำ
5. บางคนก็ว่าทำไม่ได้ทั้งที่ยังไม่ได้ลงมือทำ
6. บ้างก็ว่าการแก้หนี้สินเหมือนเปิดเสื้อให้คนอื่นให้เห็นหลัง ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลหนี้สินของตนเอง
7. ชาวบ้านขาดศรัทธาในทีม
8. ทีมยังขาดผู้นำจริง ๆ (ผู้ใหญ่บ้าน) ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้

หนี้สินเหมือนหนามตำมือตอนดำนั่นก็เจ็บ ตอนเอาออกนั้นยิ่งเจ็บกว่าแต่ต้องเอาออกถึงจะหายเจ็บ (ยกมาจากหนึ่งในคำพูดของหนานชาญ) / คนฉลาดย่อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

■ นายบุญบัน มีชื่อ

นักวิจัยบ้านคลองน้ำลัด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยของบ้านคลองน้ำลัด ผมคิดว่างานวิจัยเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ผมพยายามที่จะสร้างความเข้าใจให้กับทีมทุกคน ตอนแรกเน้นที่ทีมเก่าทั้ง 5 คน ให้ทำเป็นตัวอย่าง โดยเริ่มจากครอบครัวตัวเองก่อนผมก็เล่าประสบการณ์ชีวิตให้ทีมงานฟังและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ทางทีม แก้ไม่ได้พอสักพักทีมงานก็เอาไปปฏิบัติก็ดีขึ้นเพราะว่าทีมงานมีความสุขที่จะแก้ปัญหาของครอบครัวอยู่แล้วจึงทำได้ง่าย ส่วนทีมใหม่หรือสมาชิกที่เข้าร่วมทีมใหม่นั้น หลังจากได้มาสรุปบัญชีครัวเรือนกัน 2 ครั้งหลังผมคิดว่าหน้าจะเข้าใจมากขึ้นสังเกตว่าทุกคนมีความตั้งใจดี แต่ยังไม่เรียนรู้มาก เพราะหลายสิ่งหลายอย่างยังไม่เข้าใจพอถึงเข้าใจยังปฏิบัติไม่ได้ อย่างผมว่างานเป็นงานละเอียดอ่อนต้องค่อยเป็นค่อยไป

งานวิจัยให้อะไรกับผมบ้าง ? งานวิจัยเป็นโครงการที่ดีมาก งานวิจัยให้อะไรดีกับผมหลายอย่าง เริ่มแรกผมเข้าสู่เป็นทีมวิจัยโดยการชักนำจากพ่อศรีวรรณเข้ามาตอนแรกก็ไม่เข้าใจ พอมาฟังทีมกลางมาพูดและชวนคุยเรื่องต่าง ๆ อยากจะถามไม่กล้ากลัวพูดไม่ถูก แต่พอเข้าร่วมเวทีบ่อย ๆ ครั้ง ผมก็ได้เรียนรู้หลาย ๆ อย่างจากหลายทีมงานหลายหมู่บ้านที่ได้แรกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จนถึงทุกวันนี้ผมสามารถพูดคุยได้ทุกเวที จากวิจัยก็มีดีหลายด้าน ทักษะ ประสบการณ์ชีวิตครอบครัว งานวิจัยสอนให้ผมรู้ว่าคนจะเป็นผู้นำได้นั้นต้องกล้าแสดงออกในที่ชุมชน แล่นี่ก็คุ้มแล้วที่ได้เข้าร่วมงานวิจัยของสกว.

บทเรียนจากการดำเนินงานของทิมกลาง

จากการดำเนินงานโครงการ “รูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านคลองน้ำลึก ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” ตลอดระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 ถึง เดือนธันวาคม 2548 และขอขยายระยะเวลาอีก 3 เดือน ตั้งแต่ เดือน มกราคม 2549 ถึง เดือนมีนาคม 2549 ทิมกลางในฐานะทีมหนุนเสริมการดำเนินงานในพื้นที่ได้เรียนรู้รูปแบบกระบวนการทำงานในพื้นที่บ้านคลองน้ำลึกตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งมาถึงช่วงนี้การดำเนินงานในพื้นที่ของบ้านคลองน้ำลึกกำลังเริ่มต้นไปด้วยดีแต่ยังต้องติดตามหนุนเสริมอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากสมาชิกในชุมชนยังขาดความกระตือรือร้นและยังไม่ชัดเจนในเป้าหมายของการดำเนินงาน แม้ว่าทิมกลางจะได้ชี้แจงทำความเข้าใจหลายครั้งแล้วก็ตาม

กิจกรรมในช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรกที่กำหนดไว้ตามแผน (ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 ถึง เดือนธันวาคม 2548) จะเป็นกิจกรรมเวทีเตรียมความพร้อมของทีมในพื้นที่ , เวทีสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชน , เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและวิเคราะห์ผลข้อมูล และเวทีวิเคราะห์ภาพรวมปัญหาหนี้สินของชุมชน แต่เนื่องจากบ้านคลองน้ำลึกมีปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในพื้นที่ทั้งการขาดความกระตือรือร้น สมาชิกในชุมชนไม่ให้ความสนใจ ความเข้าใจไม่ตรงกัน ความไม่ชัดเจนในเป้าหมาย ฯลฯ ส่งผลให้การดำเนินงานในพื้นที่ล่าช้า ทิมกลางและทีมพื้นที่จึงได้หารือทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาซึ่งเห็นจังหวะก้าวที่ไม่ชัดเจนนักและได้ข้อสรุปว่าต้องมีการปรับกระบวนการเคลื่อนงานในพื้นที่ใหม่ แต่ที่สำคัญต้องกลับไปถาม “ใจ” คนที่จะร่วมเดินว่าจะพร้อมที่จะเคลื่อนงานในพื้นที่ต่อไปหรืออยากพักทุกอย่างไว้เท่านี้ซึ่งหลังจากมีเวทีถามความพร้อมของผู้ที่สนใจแล้วพบว่าเสียงส่วนใหญ่พร้อมที่จะเดินต่อทีมพื้นที่จึงเห็นชอบขอขยายระยะเวลาการดำเนินงานออกไปอีก 3 เดือน (ตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 ถึง เดือนมีนาคม 2549)

การดำเนินงานในช่วง 3 เดือนหลังยังคงเป็นกิจกรรมเช่นเดียวกับ 6 เดือนแรกแต่เน้นกระบวนการที่เข้มข้นขึ้นเพื่อสร้างพื้นฐานให้กับพื้นที่ในการเคลื่อนงานต่อไป ทิมกลางได้เห็นช่องโหว่ของการทำงานในพื้นที่บ้านคลองน้ำลึกจึงร่วมกับทีมพื้นที่อุดช่องโหว่เหล่านั้นทีละช่อง เริ่มจากทีมพื้นที่ซึ่งขาดการพูดคุยทบทวนการทำงานในพื้นที่ การเพิ่มทีมพื้นที่จึงเป็นประเด็นที่ทุกคนเห็นชอบเนื่องจากทีมพื้นที่บางคนติดภาระทางครอบครัว บางคนทำเกษตรไร้ญาติ หากมีทีมเพิ่มก็จะได้ช่วยกันเคลื่อนงานและกระจายงานรับผิดชอบเป็นการแบ่งเบาภาระงานของทีมพื้นที่ได้ กระบวนการดำเนินงานในพื้นที่จะใช้เวทีเป็นพื้นที่หลักในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและร่วมกันสรุปวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน แต่ก็มีทีมพื้นที่บางกลุ่มรับผิดชอบประกบตัวต่อตัวเนื่องจากผู้สนใจเข้าร่วมมีจำนวนพอ ๆ กับทีมพื้นที่ ซึ่งหลังจากที่มีการปรับกระบวนการดำเนินงานในพื้นที่และทำความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานกับทุกคนแล้วกิจกรรมตามแผนจึงได้เริ่มขึ้น

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วง 9 เดือนในภาพรวมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ บ้านคลองน้ำลึกได้ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินงานและสนใจเข้าร่วมโครงการ , มีความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน , ได้ทราบข้อมูลภาพรวมสถานะหนี้สินของชุมชน และเกิดทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีครัวเรือน ฯลฯ ทิมกลางได้ตั้งข้อสังเกตถึงการดำเนินงานและกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ว่า ประเด็นสำคัญ

ที่ทำให้การเคลื่อนไหวงานในพื้นที่ทำได้ช้าหรือบางช่วงไม่มีการเคลื่อนไหวเลยอาจเป็นเพราะสมาชิกในชุมชนไม่มีความศรัทธาในทีมพื้นที่อีกทั้งผู้นำหมู่บ้านก็ไม่เข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้แม้ว่าบางชุมชนอย่างบ้านสัมปอຍก็ไม่มีผู้นำเข้าร่วมโครงการเช่นกันแต่ยังคงดำเนินงานในพื้นที่ได้ดีเนื่องจากมีกลุ่มดอกสัมปอຍเป็นแกนหลักและมีสมาชิกพอสมควร ในขณะที่บ้านคลองน้ำลาดเป็นชุมชนตั้งใหม่ผู้คนมาจากหลากหลายพื้นที่มาอยู่รวมกันจิตสาธารณะเพื่อช่วยให้ชุมชนพ้นจากวงจรหนี้สินจึงมีน้อย และที่สำคัญการเชื้อพียงผู้นำก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้คนในชุมชนมีการรวมตัวกันได้ ประกอบกับทีมพื้นที่ขาดการพบทวนการทำงาน ขาดการพูดคุยหารือกัน หรือ แม้แต่มีเจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นสมาชิกในชุมชนและได้รับแรงสนับสนุนให้ความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนมาตลอดก็ไม่ได้ทำให้คนในชุมชนเกิดแรงกระตุ้นให้ความสำคัญกับการทำบัญชีครัวเรือนหรือเข้าร่วมโครงการวิจัยได้เลยและกลุ่มเป้าหมายใหม่ส่วนใหญ่ก็เป็นญาติพี่น้องของทีมพื้นที่เอง

แม้ว่าการดำเนินงานของบ้านคลองน้ำลาดจะประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายในพื้นที่แต่เมื่อมีคนกลุ่มหนึ่งที่ยังคงยืนยันที่จะเดินหน้าร่วมกันต่อไปก็นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีของการทำงานในระยะต่อไป บทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมาทีมพื้นที่และทีมกลางได้เรียนรู้มากมายและพยายามปรับเปลี่ยนค่อยเป็นค่อยไป ลองผิดลองถูกมาตลอด จนได้ผลในภาพรวมเป็นที่น่าพอใจแต่สิ่งที่ทีมกลางยังคงต้องหนุนเสริมอย่างเข้มข้น คือ การกระตุ้นนักวิจัยให้เกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและเสริมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนเพราะเป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของตนเอง และชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

หากนักวิจัยเห็นเพียงตัวเลขจากบัญชีครัวเรือนแต่ไม่นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์หาทางแนวทางแก้ไขสิ่งที่เพียรทำมาตั้งแต่ต้นก็คงเท่ากับศูนย์ แม้ว่าบางคนจะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ อย่างครอบครัว ตนเองดังเช่น นางอัมพร อินตานันท์ ซึ่งรายจ่ายลดลง สามปีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนหนึ่งมาจากข้อมูลของบัญชีครัวเรือนที่ทำให้ไว้อย่างสม่ำเสมอก็ถือเป็นสิ่งที่น่าพอใจแล้วที่ครั้งหนึ่งชุมชนแห่งนี้ได้มีโอกาสสัมผัสกระบวนการเรียนรู้ของงานวิจัยท้องถิ่นที่สามารถสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนให้เกิดขึ้นจากความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ทำให้เกิดแนวคิดและตัวบุคคลที่สั่งสมประสบการณ์แล้ว นำมาแก้ไขปัญหามาของตนเองและชุมชนซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบการแก้ไขปัญหานี้สินที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

ภาคผนวก

รูปกิจกรรม

ผลิตผล และอาชีพของชาวบ้านคลองน้ำลาด

การจัดกระบวนการโครงการในพื้นที่

กรณีศึกษาบุคคลที่ทำบัญชีครัวเรือน

ใส่ใจข้อมูล วางแผนผลิต พิชิตความจน : สวัสดิ์ จับหว

หลายครั้ง หลายครา หลายหน่วยงานวนเวียนเข้ามาชวนทำบัญชีครัวเรือน แต่ย้ายสวัสดิ์ก็ไม่ได้แต่ทำๆ เลิกๆ เพราะเวลาในการทำเกษตรกรรมอย่างเข้มข้น ซึ่งเป็นอาชีพหลักไม่เอื้อให้เอาใจใส่กับบัญชีครัวเรือนได้มากนัก

แต่นั้นแหละ อาชีพเกษตรกรเมืองไทย “ทำมาขาย ทำไม ยิ่งทำยิ่งจน” คำถามที่เกิดขึ้นในใจจนนำไปสู่การทบทวนตัวเอง ด้วยเครื่องมือที่ใครต่อใครเคยชวนให้ทำนั่นแหละ มีการทำบัญชีครัวเรือน จดทุกหมวด จดทุกวัน พอครบเดือนก็นำมาสรุป

รูปแบบบัญชีครัวเรือนเป็นสมุดธรรมดา จดเป็นรายการ เช่น ผักนึ่ง ปลา เรียงกันลงมา ช่วยกันจดกับแฟน แล้วนำมาปรึกษาหารือกันว่า “เดือนไหนใช้อะไรเยอะ อะไรจะลดได้” อย่างพริก ไม่น่าซื้อ ถ้าปลูกไว้แค่ ๑๐ ต้น ก็กินได้ทั้งปี ส่วนค่าซื้อหอยลูกจะเป็นคนคอยห้ามพ่อแม่ไม่ให้ซื้อ

“ที่หมดเยอะคือ น้ำมันในการเกษตรกับการเดินทางไปเรียนของลูก และค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนใหญ่คือ ค่าอาหาร ต้องซื้อกินเกือบทั้งหมด เพราะอาชีพเกษตรกรที่ต้องอยู่กับไร่กับนา จนไม่มีเวลามานาหน่อหาเห็ด แต่ก็ระมัดระวัง เช่น ค่าอาหารก็ซื้อมาแต่พอดี ไปไหนใกล้ๆ เารถจักรยานไปบ้าง แก๊สก็เอาพินมาใช้บ้าง ลดการซื้อหอย เดิมหมดเดือนละเป็นพัน ก็คุยกันว่า ถ้าเอามาเติมน้ำมันรถคงไม่มีที่ใส่ สองคนผัวเมียต่างคนต่างเล่นหอย ก่อนหน้านั้น เราไม่ได้บันทึกกี่ไม่ทราบ ปีหนึ่งมานั่งดูเป็นหมื่น บางปีหมดเงินค่าหอย ประมาณ ๑.๕-๑.๖ หมื่น ลูกอยากได้คอมพิวเตอร์ก็ไม่ได้ เพราะไม่มีเงิน ก็เฟลลง จาก ๖๐๐ เหลือ ๓๐๐ เหลือ ๑๐๐ บาท ส่วนค่าใช้จ่ายลูก ก็ต้องคุยกัน เช่น ถ้าลูกต้องการซื้อโทรศัพท์ก็ต้องอธิบายความจำเป็นให้ลูกรู้ ซึ่งเขาก็เข้าใจ”

อะไรที่ลดได้ก็ลดไปแล้ว แต่ค่าใช้จ่ายยังสูง จึงพบว่า แม้ว่าจะลดค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ลดลง แต่หากการลงทุนและรายได้จากผลผลิตยังสูงไม่สอดคล้องกัน ชีวิตนี้คงจะรอดจากความยากจนได้ยาก

หลังจากรู้สาเหตุแล้ว จึงเลิกจดบัญชีครัวเรือน เปลี่ยนมาจดเฉพาะหมวดการลงทุนในการผลิต เพราะเป็นเงื่อนไขใหญ่ของครอบครัว ใช้แบบบัญชี “สมุดบันทึกการประกอบอาชีพ” ของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่เคยให้ไว้ โดยจดเรื่องการลงทุนอาชีพเกษตรของตัวเอง

“การปลูกพืชเอาเมล็ดพันธุ์ หรือทำการเกษตรที่ทำสัญญากับบริษัท ทุกอย่างต้องเอาจากบริษัทหมด เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา ฮอริโมน วัคซีนคุมแปลง เงินยืมจ้างคนผสม เวลาเก็บผลผลิต เขาก็หักเงินเรา มันน่าใจหาย สมมติได้เงิน ๗๐,๐๐๐ หักไป ๒๐,๐๐๐ กว่าบาท ใจหายวับเลย”

ทุกๆ เดือนจึงถูกนำมาพิจารณาในครอบครัว ทบทวนข้อมูลในบัญชี เช่น ปลูกถั่วเหลืองขาดทุนตลอด ไม่เคยได้กำไร แต่ชาวบ้านบอกว่าได้ เพราะไม่เคยจด เมื่อทำบัญชีถึงรู้ว่า ขายถั่วเหลืองได้ ๑๔,๗๒๐ บาท แต่ลงทุน ๑๔,๗๓๕ บาท เท่ากับว่าขาดทุน เพราะค่าแรงยังไม่ได้คิด อย่างถั่วเหลืองขาดทุนมาตลอด จึงตัดสินใจเลิกปลูก หาทองเลือกอื่น เพราะถ้าขาดทุน ๕,๐๐๐ บาทต่อรุ่น หนึ่งปีทำ ๑๐ รุ่น รวมเป็น ๕๐,๐๐๐ บาท นับว่าเป็นเงินจำนวนมาก

นอกจากนี้ ต้องรู้ว่าพืชชนิดใด ต้องปลูกเมื่อใด ออกผลเมื่อใด ต้องผสมเกสรเมื่อใด เพื่อวางแผนการปลูกพืชแต่ละชนิดให้ดี เพราะหากไม่วางแผนให้ดีแล้ว พอผลผลิตออกผลออกดอกในช่วงตรงกันก็ ต้องจ้างแรงงานในการผสมพันธุ์ หรือเก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้เสียค่าจ้างแรงงาน อันหมายถึงต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ยิ่งถ้าผลผลิตออกตรงกับเพื่อนบ้าน ค่าจ้างแรงงานจะยิ่งสูงเพราะมีความต้องการจ้างงานมาก แม้กระทั่งการปลูกพืช ๔-๕ อย่างในปีเดียว แล้วเก็บเกี่ยวไม่ทัน จ้างใครก็ไม่ได้เพราะปลูกกันเยอะ ต่างคนต่างต้องรีบเก็บ ต่างคนต่างจ้าง สุดท้ายก็ขาดทุนเพราะเก็บผลผลิตไม่ทัน

“บัญชีช่วยให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพตัวเอง ถ้าทำอะไรไม่มีข้อมูล ผิดหรือถูกจะไม่รู้ เช่น ปลูกแตง ผมต้องจดว่าอายุเท่าไรต้องผสมพันธุ์ อายุเท่าไรจะต้องเก็บ ถ้าเราปลูก ๕ อย่างรวมกัน พริก มะเขือ บวบเหลี่ยม ถ้าเราไม่มีข้อมูล ปลูกห่างกัน ๕-๖ วัน แต่พืชบางชนิดจะต้องผสมพันธุ์พร้อมกัน เก็บเกี่ยวพร้อมกัน เราก็จะเก็บไม่ทัน ต้องจ้างคนช่วยเก็บ แต่ถ้าเรารู้ว่าพืชชนิดนี้ ๕ เดือนต้องเก็บ พืชชนิดนั้น ๕ เดือน ๗ วันต้องเกี่ยว เราก็ปลูกไล่เลี่ยกันไป เสร็จอันนั้นก็มาเก็บอันนี้จะได้ไม่ต้องจ้างคนเก็บ และต้องประเมินกำลังคนในครอบครัวว่า ถ้าผสมพันธุ์วันละพันดอก สองคนผิวเมียจะทำไหวไหม ผมก็พยายามเก็บข้อมูลอย่างนี้เพื่อลดต้นทุนของตัวเอง ดังนั้น ค่าแรงซึ่งรวมค่าแรงตัวเอง **ก่อนหน้านี้ มีต้นทุนรอบการผลิตละ ๓๐,๐๐๐ บาท แต่ช่วงหลังเหลือ ๑๐,๐๐๐ กว่าบาท**”

ครอบครัวของอ้ายสวัสดิ์ จึงได้ข้อสรุปว่า **หนึ่งต้องเลิกปลูกพืชที่ไม่ได้กำไร** เลือกพืชที่จะปลูก ต้องมีการตัดสินใจจากฐานข้อมูลบัญชีการผลิตที่ทำได้ เช่น ข้าว ปลูกแค่พอกิน เพราะต้นทุนสูง ขายไม่ได้ราคา ตัวเหลืองเล็กเพราะขาดทุนตลอด สองต้องวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับชนิดของพืชและแรงงานในครอบครัว พร้อมทั้งเปลี่ยนบริษัทที่ทำ Contract framing เพราะพิจารณาเงื่อนไขแล้วบริษัทใหม่มีผลตอบแทนดีกว่า ปลูกแตงกวากับฟักทองเพื่อเอาเมล็ดพันธุ์อย่างเดียว ทำแค่ ๓ รุ่นต่อปี จากที่เคยทำกับบริษัทเดิม ปลูกพืช ๕-๖ รุ่นต่อปี ไม่ได้พัก และยังทำมากยิ่งจน

การที่จะทำแบบนี้ได้นั้นไม่ใช่เพราะบัญชีเพาะปลูกอย่างเดียว แต่เป็นเพราะความใส่ใจในอาชีพของตนที่ทำให้คอยเฝ้าสังเกตพืชพันธุ์ที่ตัวเองปลูกจนรู้ และเข้าใจพฤติกรรมของพืช และจดบันทึกไว้เพื่อการวางแผนการทำงานในไร่ในสวน

“คนที่ไม่บันทึกผลผลิตจะได้น้อยกว่า เช่น เคยปลูกผัก ไร่หนึ่งผมได้ ๗,๐๐๐ กว่ากิโลกรัม แต่เพื่อนได้ ๔,๐๐๐ กิโลกรัม เพราะผมดูแลผักตามกำหนด เช่น วันนี้ต้องใส่ปุ๋ยก็ต้องใส่ตามเวลา วันนี้ต้องใส่น้ำ ต้องใส่ตามเวลา ให้ผักได้ปุ๋ยได้น้ำตามกำหนด แต่คนอื่นอาจไถไปเทียว ไปกินเหล้า ผักก็ไม่ได้ใส่น้ำ ผลผลิตก็ไม่ดี บางคนก็มองว่าเราดวงดี แต่จริงๆ มันคือ การเอาใจใส่ดูแล”

เมื่อใส่ใจกับพืชผลมากขนาดนี้ อ้ายสวัสดิ์จึงเริ่มทดลองเรื่องปุ๋ยเรื่องยาเพิ่มขึ้น เพราะเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิต

“บริษัทมีเงื่อนไขในการให้ใส่ปุ๋ย ๔ กระสอบ/ครั้ง ปีละ ๓ ครั้ง รวมปีละ ๒๔ กระสอบ แต่จะใช้หรือไม่อยู่ที่เรา แทนที่จะเอาใส่ทั้งหมดซึ่งเยอะเกินไป ก็ใส่ปุ๋ยแปลงละข้างสลับกันบ้างแทนการใส่ปุ๋ยทั้งสองข้าง ก็พยายามเน้นเอาชีวไวส์แทนบ้าง พืชก็งามนาน ผมทดลองไม่ก็แปลงก่อน เปรียบเทียบกับการใส่ปุ๋ยตามที่บริษัทกำหนด ก็พบว่า คุณภาพผลผลิตไม่ต่างกัน”

ยาฆ่าแมลงที่ต้องพ่นตามกำหนดก็เป็นสิ่งที่ย้ายสวัสดิ์ได้ทดลองเช่นกัน เพราะบริษัทเอามาให้ ๕ อย่าง แต่สรรพคุณทางยาเหมือนกัน “เราก็พ่นทีละอย่าง เพราะผมมาเปรียบเทียบกับคนคงไม่ต่างกัน คือ เรากินยาแก้ปวด ๑ เม็ด ปวดหาย ๑ ของ หัมใจ ๑ ของ เราคงอยู่ไม่ได้ เพราะปริมาณยาเยอะเกินไป พืชคงก็เหมือนกัน จึงใส่ยาตามอาการ แต่เพื่อนเกษตรกรบางคนไม่ได้ทำแบบนี้ บางคนฉลากข้างกระป๋อง ยาบอกว่าใส่ ๔๐ ซีซี แต่ใส่ ๖๐-๗๐ ซีซี ยิ่งทำให้เปลืองต้นทุน อีกทั้งพืชก็จะอยู่ไม่ได้”

ที่กล้าทดลองแบบนี้ส่วนหนึ่ง เพราะมีความรู้จากการที่นักวิชาการเกษตรเคยมาสอนว่า พืชก็เหมือนกับคน ถ้าเราใส่ปุ๋ยเยอะ เวลามันอิ่มมันก็คายออกมา เท่ากับว่าเราเอาปุ๋ยไปทิ้งเปล่าๆ

“ไม่ได้เป็นการเอาเปรียบใคร แต่เรามีการทดลองปลูก ทดลองทำจนแน่ใจว่า คุณภาพของผลผลิต ตรงตามที่บริษัทต้องการจึงทำ แล้วจดทุกอย่างที่เป็นอาชีพของตัวเอง เอาข้อมูลมาเปรียบเทียบกับปุ๋ยยาที่เหลือก็เอาไปใช้ในนาข้าวที่เราปลูกไว้กินเอง ผลผลิตที่ได้ก็มีคุณภาพดีเท่าเดิม”

การวางแผนงานเช่นนี้ ทุกคนในครอบครัวเห็นดีด้วย มีการปรึกษารื้อกันตลอด เพราะหากไม่ปรึกษากันก่อน เวลาขาดทุนจะมีปัญหา แต่ถ้าปรึกษากันก่อนจะรู้ว่าเพราะอะไร แม้กระทั่งลูกชาย ซึ่งเรียนเกษตร ปี ๓ มีความรู้ คนเป็นพ่อแม่ต้องฟังลูกบ้าง นำความรู้ของลูกผสมผสานกับประสบการณ์จากการทำของพ่อแม่ไปทดลอง สิ่งเหล่านี้ทำให้ความอบอุ่นในครอบครัวไม่เคยจางหายไป

“วันเสาร์อาทิตย์ลูกชายมาช่วยตลอด เราต้องให้ลูกรู้จักคุณค่าของเงิน ต้องให้ลูกได้รู้ว่าเงินมาอย่างไร เช่น วันเสาร์อาทิตย์ พาไปทำด้วย ทำได้ ๓ ชั่วโมง ลูกบอกว่าเหนื่อย ก็จะบอกลูกว่า พ่อแม่ทำ ๓๖๕ วันไม่ได้หยุดพักนะ แต่ลูกมาสัปดาห์ละ ๒ วัน บางครั้งลูกก็สงสารและเห็นใจพ่อแม่ เช่น เมื่อสัปดาห์ก่อนไปเก็บแตง ประมาณ ๒๐๐ ใบ สงสารลูกก็สงสาร บอกลูกพักก็ไม่พัก กลับบอกว่า ถ้าพักวันนี้ พุ่มนี้พ่อต้องทำคนเดียวเพราะพุ่มนี้ต้องไปโรงเรียน จึงช่วยกันสามคนพ่อ แม่ ลูก จนเสร็จ ล่วงเลยเวลากว่าทุ่ม”

“การบันทึกเป็นข้อมูลสำหรับตัวเองได้ดีที่สุด เป็นทางเลือกที่เราจะทำหรือไม่ทำอะไรในครั้งหน้า รอบนี้ถ้าพักทองไม่ได้กำไร ยังอาจต้องทำต่อ เพราะพืชตัวเดียว ทำต่างฤดูผลผลิตไม่เท่ากัน เรายังไม่มีข้อมูล แต่เราทำบันทึกไว้ก่อน ครบปีค่อยมาสรุปว่าเป็นอย่างไร”

กับสิ่งที่ทำทั้งบัญชีการเพาะปลูก การทดลองวิธีการดูแลพืช ย้ายสวัสดิ์บอกว่า พยายามเป็นตัวอย่างกับเพื่อนบ้าน แต่ไม่บอกตรงๆ ให้เขาดูเอาเอง พิจารณาเอาเอง เพราะคนทำอาชีพเดียวกัน อยู่ในระดับเดียวกันสอนกันยาก ต้องให้เขาเรียนรู้จากเห็นสิ่งที่เราเป็น เราอยู่ เราทำ แต่ถ้าใครเข้ามาถามก็จะเล่าจะบอก เพราะอาชีพเกษตรกรแบบเราชีวิตขึ้นอยู่กับบริษัท ถ้าไม่รู้จักทำบัญชี ไม่ใช่ข้อมูลในการวางแผนชีวิต แผนการผลิต ก็คงต้องหาเงินกันไปจนไม่มีวันลืมตาอำปากชั่วชีวิต

ชีวิตใหม่ ครอบครัวใหม่ : อัมพร อินตานันท์

บ้านหลังนั้นตั้งอยู่กลางทุ่ง เป็นบ้านชั้นเดียวหลังคาต่ำ แต่มีความสูงไม่เกินรั้วบ้านที่มีแต่แถววัลย์ เรื้อยอย่างรกรุงรัง ถนนหน้าบ้านเป็นลูกรังสีแดงและเจঁนองไปด้วยน้ำ ถัดออกมาเล็กน้อยเป็นลำเหมือง และสายน้ำพุ่งขึ้น มีเพียงสะพานไม้สี่ห้าแผ่นเท่านั้นที่ทอดข้ามจากถนนที่รถจอดไปยังอีกฝั่งหนึ่ง

เจ้าของบ้าน อัมพร อินตานันท์ หญิงชาวบ้านหาเช้ากินค่ำ วัย ๔๒ ปี อาชีพของเธอคือ “หมอนวด แผนโบราณ” ได้ค่าจ้างไม่มากนัก และหากว่างเว้นจากการนวด เธอจะไปรับจ้างทำงานทั่ว ๆ ไป เพื่อให้ได้เงิน ซึ่งมักจะหมดไปกับค่าเหล้าของสามี และค่าใช้จ่ายประจำวันในครอบครัว ทั้งของตัวเองและของลูกฝั่งสามี...อินเคีย อินตานันท์ วัย ๔๔ ปี ซึ่งชาวบ้านร้านตลาดแถวนี้รู้จักดีในฐานะ “ชีเหล้าหลวง” เจ้าของฉายา “มิน ชีเมา” ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และรายได้เล็กๆ น้อยๆ ของเขาก็จะหมดไปกับค่าเหล้าเช่นเดียวกัน

ก่อนปี ๒๕๔๑ บ้านหลังนี้เต็มไปด้วย “ความทุกข์” แน่นนอน!!! มันเป็นความทุกข์ของ อัมพร และลูก “เวลาตึกๆ ถ้าได้ยินเสียงหมาเห่านี้ ไม่ได้แล้ว...เรียกลูก...งูกันออกไปนอนในตูปกลางทุ่งไม่จั่นโดนแน่...มีดที่เล่มๆ ในบ้านต้องเก็บไปซ่อน วันไหนหามิดไม่เจอก็ลากไม้มาจากนอกบ้าน...มาถึงก็หาเรื่องเมียหาว่าเรามีชู้... กับชาวบ้านชาวช่องไม่เคยไปหาเรื่องใครหรอก นอกจากเมีย...แต่ก็ทนได้ เค้าเป็นแบบนี้ก็จริง แต่ก็ยังไม่เคยโดนลงไม้ลงมือซักครั้ง”

แม้ในวันฝนตก หากผิวเมีย เธอก็ต้องรีบคว้าลูกออกนอกบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความรุนแรงที่เธอคิดว่ามันจะเกิดขึ้น...“เมื่อก่อนก็ไม่ได้เมาขนาดนี้ พอได้ไปรับจ้างตัดไม้ แล้วไม่ตกใส่หัว ใครๆ ก็ว่าแกเป็นบ้า เริ่มกินเหล้า และติดเหล้า ทำงานได้เงินมาก็บาทก็ไม่เคยเอามาให้ แต่ถ้าวันไหนไม่พอก็กินขี้” นี่คือนิยามประจำวันของสองผิวเมียแห่งบ้านคลองน้ำลัด จังหวัดลำปาง “ถ้าวันไหนได้ยินเสียงหมาเห่า....ต้องเผลอลืมมาแน่นอน...พี่ก็ต้องเรียกลูกไปหาที่นอนนอกบ้าน โดนไม้โดนก็ต้องหนีไว้ก่อนเพื่อความปลอดภัย...แต่พอแกสร้างเมาก็จะออกไปตามลูกตามเมีย...แต่ถ้าวันไหนเมีย ก็จะกลับมาเป็นแบบเดิมอีก...”

หลายคนมองว่า “ไม่ง่าย” หากใครสักคนจะเลิกเหล้าเพื่อเมีย แต่ “ความรัก” ที่อัมพรมีต่อ “มิน ชีเมา” นั้นมากมายนัก เธอไม่เคยบ่น ไม่เคยด่า นอกจากพยายามขัดขวาง และหาช่องทางเพื่อให้ผู้เป็นสามีเลิกกินเหล้า และมีชีวิตที่สุขสบายแบบ “บ้าน” หลังอื่น ๆ “ตอนไม่เมาแกก็มาบ่นๆ นะว่า “ทำไมเราไม่มีเหมือนบ้านอื่น ทำไมเราไม่มีโทรทัศน์ ไม่มีตู้เย็น วันไหนอยากกินน้ำแข็งก็ต้องเดินไปซื้อ”...พี่ก็บอกว่า “แกลองเลิกเหล้าสิ ค่อย ๆ ลดก็ได้ แล้วก็มีเหมือนบ้านอื่นเอง”

เพียงแค่ว่าบอกให้ “เลิก” ย่อมมีน้ำหนักไม่พอ “มิน” ยังกินเหล้าอย่างต่อเนื่อง กระทั่งอัมพรมีโอกาสไปอบรมการทำ “บัญชีครัวเรือน” ที่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตำบลคลองน้ำลัด ทำให้เธอค้นพบแนวทางบางอย่าง....“คงจะราวๆ ปี ๔๑ ได้ไปอบรมการทำบัญชีครัวเรือน ไปรู้จักกับคุณศิริพร

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบการเงินสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง ตอนแรกๆ ก็ไม่ค่อยสนใจที่จะเรียนรู้เท่าไร กลับมาบ้านก็ไม่ค่อยได้จด ไม่ค่อยได้บันทึก คุณศิริพรก็บอกว่า..ป้า ถ้าป้าไม่ยอมจด หรือไม่รู้ว่า จะเริ่มตรงไหน ถ้าลุงมีเงินแลกเงินเหล้าเยอะ ป้าก็ลองบันทึกเฉพาะค่าเหล้าก็ได้ว่า แต่ละเดือนจ่ายค่าเหล้าไปเท่าไร” อัมพรจึงเอาแนวคิดกลับมาลองทำดู

“แนวทางการบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ ต้องจดรายได้และรายจ่ายทุกบาททุกสตางค์ลงในสมุด แต่ของที่ไม่บันทึกรายได้ จะจดเฉพาะค่าเหล้า สมมติว่าวันนี้ซื้อเหล้าไป ๒๐ บาท พี่ก็จดเพิ่มเป็น ๖๐ หรือ ๘๐ บาท จากนั้น ก็เอาบัญชีครัวเรือนไปให้เค้านดูช่วงแรก ๆ ไม่เชื่อว่าจะกินเหล้าได้ขนาดนั้น เพราะบางเดือนตั้งหลายร้อยบาท” กระนั้นก็ตาม รายจ่ายค่าเหล้าในบัญชีครัวเรือนก็ไม่ได้ส่งผลใด ๆ ต่อการเลิกเหล้า เพราะผู้เป็นสามียังคง “หวด” เหล้าเหมือนเดิม

เมื่อไม่ได้ผล อัมพร ก็ **“คิดใหม่ ทำใหม่”**“ทุกๆ เย็นเราก็จะตำน้ำพริกไว้ให้กิน ส่วนเราก็ถูกก็นอกไปหาของอร่อยๆ กินข้างนอก...ที่นี้พอกินน้ำพริกทุกวันเช้าก็เบื่อ และก็เริ่มบ่นว่ากินแต่น้ำพริกทุกวันทำไมไม่ทำกับข้าวอย่างอื่นมั่ง...พี่ก็บอกว่า เอาตั้งค้ไปซื้อเหล้าหมดแล้ว ไม่มีตั้งค้ซื้อกับข้าว ถ้าเลิกเหล้าเลิกซื้อเหล้า เอาตั้งค้ไปซื้อจันทู (เนื้อหมู) มากิน เราก็จะได้กินกับข้าวอย่างอื่นบ้าง” อัมพรอธิบาย

คราวนี้เริ่มได้ผล “ย้ายมีน” เริ่มดั้นเลิกเหล้า จากเคยกินวันละขวด – สอง ขวด ก็เริ่มลดปริมาณลงเงินค่าเหล้า แปรเป็นเงินค่ากับข้าว เริ่มมี “จันทู” หรือ เนื้อหมู ในกับข้าวเกือบทุกมื้อ เงินเริ่มเหลือเก็บและมีใช้หนี้ “พอเลิกเหล้าได้ ก็เริ่มคิดได้ ถ้าเลิกเซตั้งนานป่านนี้ก็มีเงินเก็บ เมื่อก่อนกินเหล้าก็ไม่ค่อยได้ เพราะไม่มีคนมาจ้างไปทำงาน ไม่มีใครอยากจ้างพวกซีเหล้า ตอนนั้นถ้ารับจ้างก็จะเป็นการทำงานแลกเหล้ามากกว่า เตี้ยวันดีขึ้น...ออกบ้านไปทำงานทุกวัน ได้เงินมาก็เอามาให้เรา”

การหยุด และ เลิกกินเหล้าของ “อินเคีย อินตานันท์” ได้ในท้ายที่สุด นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึง **ความพยายามของอัมพร** ที่ทำทุกวิถีทางเพื่อให้สามีเลิกกินเหล้า ซึ่งเธอบอกว่าความพยายามจะไม่ประสบความสำเร็จ หากไม่มี **“บัญชีครัวเรือน”** นั้น บางสิ่งที่ถูกซ่อนอยู่คือ **“ความมุ่งมั่น”** เพื่อที่จะทำให้สามีเลิก และหยุดกินเหล้าให้ได้ **“บัญชีครัวเรือน ทำให้ครอบครัวเราเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ มันเหมือนเครื่องมือวิเศษที่ทำให้ขึ้นมา ๑ คน เลิกกินเหล้าได้ เพราะที่ผ่านมา ถ้าพูด ถ้าบอกกันเฉยๆ ก็ไม่ฟัง หรือไม่สนใจ แต่บัญชีครัวเรือนมันคือการนำเอาข้อมูล หรือรายจ่ายค่าเหล้ามาแสดงให้เห็น....เอามาให้ดู ทุกๆ เดือน ดูกันให้เห็นไปเลยว่า แต่ละเดือนกินเหล้าหมดไปกี่บาท ถ้าเอาตั้งค้ค่าเหล้าไปซื้อกับข้าวก็ไม่ต้องมานั่งกินน้ำพริกทุกมื้อ”**

การเลิกเหล้าของ “อินเคีย อินตานันท์” นอกจากจะทำให้ความอบอุ่นในครอบครัวกลับคืนมา และตัวเขาเอง ก็หันมาดำเนินชีวิตในแบบที่ต้องการ หากในบางโอกาส ยังพยายามเอ่ยปากชักชวนเพื่อนบ้านให้หันมาเลิกเหล้าเช่นเดียวกัน แต่ก็ **“ไม่ง่าย”** ที่ใครสักคนจะสามารถ **“เลิกกินเหล้า”** ได้อย่างเด็ดขาด เพราะลำพังตัวเลขค่าเหล้าที่โชว์หราบบนบัญชีครัวเรือนจะแจ้งให้เห็นนับพัน นับหมื่น หากคนอย่าง “ย้ายมีน” ปราศจากจิตใจที่เด็ดเดี่ยว และมุ่งมั่น ที่ผสมผสานกับความรัก และความตั้งใจที่แท้จริงของ “อัมพร” ต่างหากที่เป็นแรงผลักดันสำคัญกระทั่งทำให้เห็นว่า **“เหล้า”** คือ ส่วนเกินและสิ่งบั่นทอนชีวิตครอบครัวของสองสามีภรรยาผู้นี้

“ถึงตรงนี้ก็ยอมรับนะ...เหมือนได้ผัวคนใหม่” อัมพรมักจะพูดอย่างภาคภูมิใจหากใครซักคนถามว่า ผู้เป็นสามีเลิกเหล้าได้จริงหรือไม่”

มันก็มีคนมาทดสอบแกนั่นแหละ...“มีอยู่วันหนึ่งคนแถวบ้านมาหา...มาทำ” พี่อัมพรเล่า “มาจ้างอ้ายมีน ๑๕๐ บาท ให้นั่งเฝ้าเขากินเหล้า แต่แกก็ไม่เอา บอกว่า ไปทำงานดีกว่า ได้ ๑๕๐ บาท เหมือนกัน ...” เดียวนี้แม้จะไม่มีเงินเหลือเก็บ แต่ก็มียศรัทธาเพิ่มขึ้น ทั้งโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเล่นวีซีดี และมอเตอร์ไซค์อีก ๑ คัน ซึ่งหลายๆ คนอาจตั้งคำถาม มันจำเป็นกับชีวิตประจำวันมากน้อยแค่ไหน แต่พี่อัมพรก็บอกว่า มันเป็นเพียงแค่สิ่งสร้างความบันเทิง และก็คาดหวังต่อไปว่า...อยากจะมีบ้านหลังใหม่หลังผ่อนชำระเครื่องใช้ไฟฟ้าเหล่านั้นหมดไป “อยากจะบอกว่าพี่มีสิ่งเหล่านี้ เพราะมีบัญชีครัวเรือน เพราะถ้าเราไม่มีสิ่งนี้ ครอบครัวใหม่เราก็จะไม่เกิด”

ความมั่นใจต่อบัญชีครัวเรือน ทำให้พยายามจดทุกวันนี้งานวิจัยเข้ามากระตุ้น แม้จะเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ มีความรู้แค่ ป.๔ “เดิมไม่คิดจะจด ตอนนี้อยากจดเพราะอยากรู้จักตนเอง ก็จดแบบที่เคยเรียนมาตอนแรก จดรายรับ-รายจ่ายไว้ในสมุดเล็กก่อนแล้วค่อยเอาไปลงในบัญชีใหญ่”

การจดแบบนี้ทำให้รู้จักใช้จ่าย “เมื่อก่อนใช้อะไรไปไม่รู้ ทุ่มเพื่อย ชวงสามีเลิกเหล้าใหม่ๆ ทุกอย่างต้องมีเนื้อหมู ขดเขยที่เคยกินน้ำพริก เวลาจืดก็จืดเพิ่มบ้าง เช่น ซื้อหมู ๖0 บาท จด ๘0 บาท พอมาคุยกันเห็นตัวเลขก็เริ่มลดลง จากเมื่อก่อนมีค่าอาหารหลายร้อย ก็เหลือแค่ร้อยสองร้อยกว่าบาท ถ้ากินอะไรมากไป ก็เอามาให้สามีดู สามีก็ว่ากินอะไรกันมากมาย มีแค่สองคน เงินก็ไม่ค่อยมีจะกินไปถึงไหน”

พอทำอย่างนี้ ค่าใช้จ่ายก็ลดลงอย่างมาก ครึ่งต่อครึ่ง “เมื่อก่อนแม่ค้าหมูจะชอบสามีมัก เพราะชอบซื้อเยอะๆ ครั้งหนึ่งก็ ๓๐-๔๐ บาทเดี๋ยวนี้ ซื้อแค่น้ำมันหมู หรือหมูแค่ชิ้นเดียว ๕ บาท แล้วซื้อผักมาหนึ่งมัดเท่านั้นแหละ” ทั้งยังช่วยกันประหยัดอย่างอื่นอีก “สามีบอกให้ประหยัดน้ำมันรถ ที่รถจักรยานบ้าง จะได้ประหยัด”

ทั้งยังเป็นตัวยืนยันการใช้จ่ายในครอบครัว “เมื่อก่อนทะเลาะกันบ่อยว่าเงินไปไหน พอมีบัญชีครัวเรือน ถ้าสามีอยากรู้ว่าเงินไปไหนก็ให้ไปเปิดดูเอง ไม่ต้องมานั่งทะเลาะกัน”

ที่เป็นอย่างนี้ได้ส่วนหนึ่งมาจาก “ความไว้วางใจ” ที่มีต่อกัน ทุกวันนี้จึงไม่ละทิ้ง หมั่นเตือนกันเสมอไม่ให้ลืมจด

นี่น่าจะเป็นคำยืนยันได้ว่า “บัญชีครัวเรือน” เปลี่ยนชีวิตของ “อัมพร อินตานันท์” ได้อย่างไร

ประวัตินักวิจัยบ้านคลองน้ำจืด

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายประดิษฐ์..... สกุล.....งามสม..... อายุ.....32..... ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.6.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....54..... หมู่ที่.....5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา..... อำเภอ.....เมือง.....จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์.....-..... ระดับการศึกษา.....
ป.6.....
ตำแหน่งในชุมชน.....กรรมการหมู่บ้าน.....
ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำลึก ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง
ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัยท้องถิ่น..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี.....

กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน	บทบาทและหน้าที่	ดูแลสถานที่ประชุม ร่วมประชุม
2. เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	บทบาทและหน้าที่	ในฐานะนักวิจัย ให้ข้อมูล
3. ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านในชุมชน	บทบาทและหน้าที่	ในฐานะกรรมการหมู่บ้าน
4. ร่วมกิจกรรมป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด	บทบาทและหน้าที่	ในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ส.
5. ร่วมพัฒนาร้านค้าชุมชน	บทบาทและหน้าที่	ในฐานะกรรมการร้านค้าชุมชน

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
2. เป็นคณะกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด
3. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น
4.
5.

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายยุทธ..... สกุล..... มีชื่อ..... อายุ.....45..... ปี
 ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
 ที่อยู่ บ้านเลขที่...42... หมู่ที่ 5..... ตำบล..... นิคมพัฒนา... อำเภอ.....เมือง.....จังหวัดลำปาง
 เบอร์โทรศัพท์.....09-0391513.....ระดับการศึกษา.....ป.4.....
 ตำแหน่งในชุมชน.....-

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
 ของชุมชนบ้านคลองน้ำตด ค.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี.....

กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ดูแลสถานที่ประชุม ร่วมประชุม
2. เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะนักวิจัย ให้ข้อมูล
3. ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านในชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการหมู่บ้าน
4. ร่วมกิจกรรมป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ส.
5. ร่วมพัฒนาร้านค้าชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการร้านค้าชุมชน

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
2. ร่วมกิจกรรมในด้านการพัฒนาหมู่บ้านทุกด้าน
3.
4.
5.

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายสวัสดิ์..... สกุล.....จับใจ..... อายุ.....39..... ปี
 ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
 ที่อยู่ บ้านเลขที่...44..... หมู่ที่ ...5..... ตำบล...นิคมพัฒนา... อำเภอ.....เมือง.....จังหวัดลำปาง
 เบอร์โทรศัพท์.....-..... ระดับการศึกษา.....ป.4.....
 ตำแหน่งในชุมชน.....เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน.....
 ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
 ของชุมชนบ้านคลองน้ำตด ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง
 ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี.....
 กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ดูแลสถานที่ประชุม ร่วมประชุม
2. เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะนักวิจัย ให้ข้อมูล
3. ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านในชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการหมู่บ้าน
4. ร่วมกิจกรรมป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ส.
5. ร่วมพัฒนาร้านค้าชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการร้านค้าชุมชน

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
2. เป็น อสม. ด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน.
3. เป็นคณะกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด
4. เป็นกรรมการบริหารกองทุนเงินในหมู่บ้าน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายบุญปิ่น..... สกุล.....มีชื่อ..... อายุ.....44..... ปี
 ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
 ที่อยู่ บ้านเลขที่.....2.....หมู่ที่.....5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา..... อำเภอ.....เมือง.....จังหวัด
 ลำปาง
 เบอร์โทรศัพท์.....06-9231423..... ระดับการศึกษา.....ป.4.....
 ตำแหน่งในชุมชน.....กรรมการหมู่บ้าน.....
 ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
 ของชุมชนบ้านคลองน้ำลึก ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง
 ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี.....
 กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ดูแลสถานที่ประชุม ร่วมประชุม
2. เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะนักวิจัย ให้ข้อมูล
3. ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านในชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการหมู่บ้าน
4. ร่วมกิจกรรมป้องกันการแพร่ระบาดของสพตค	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ส.
5. ร่วมพัฒนาร้านค้าชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการร้านค้าชุมชน

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
2. เป็นกรรมการการบริหารเงินกองทุนในหมู่บ้าน
3.
4.
5.

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายศรีวรรณ..... สกุล.....สอนดี..... อายุ.....61..... ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ม.3.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....11..... หมู่ที่ 5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา.... อำเภอ.....เมือง..... จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์.....06- 9143826..... ระดับการศึกษา.....
ม.3.....

ตำแหน่งในชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำลัด ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....หัวหน้าโครงการ..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี
กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ดูแลสถานที่ประชุม ร่วมประชุม
2. เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะนักวิจัย ให้ข้อมูล
3. ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านในชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการหมู่บ้าน
4. ร่วมกิจกรรมป้องกันและบำบัดยาเสพติด	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ส.
5. ร่วมพัฒนาร้านค้าชุมชน	บทบาทและหน้าที่ ในฐานะกรรมการร้านค้าชุมชน

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. รับการแต่งตั้งเป็นเลขานุการคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกษตรนิคมฯ กิ่วลมจำกัด
2. รับแต่งตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้าน
3. ได้รับเลือกเป็นอาสาพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน (อช.)
4. ได้รับเลือกเป็นอาสาสมัครปศุสัตว์ประจำตำบลของกรมปศุสัตว์
5. ได้รับเลือกเป็นหมอดินของการพัฒนาที่ดิน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นายบุญชัย..... สกุล.....การเพียร..... อายุ.....34..... ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....61.....หมู่ที่ 5.....ตำบล...นิคมพัฒนา...อำเภอ...เมือง.....จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์.....-..... ระดับการศึกษา.....-

ตำแหน่งในชุมชน

1. อาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน
2. กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
3. กรรมการ ปปส.ประจำหมู่บ้าน

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำลึก ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ปี

กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เคยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนทุกกิจกรรม

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เคยทำหน้าที่พัฒนาปศุสัตว์ในหมู่บ้านผ่านมา 1 ปี
2. เคยทำหน้าที่พัฒนาหมู่บ้านร่วมกับคณะทำงาน 2 ปี
3. เคยทำหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดผ่านมา 2 ปี

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นางอัมพร..... สกุล.....อินคานันท์..... อายุ.....40..... ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....46..... หมู่ที่ 5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา..... อำเภอ.....เมือง..... จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์.....-..... ระดับการศึกษา.....-.....

ตำแหน่งในชุมชน -

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำก๊ด ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2.... ปี
กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เคยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนทุกกิจกรรม

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นางทองอ่อน..... สกุล.....อินตานันท์..... อายุ.....44..... ปี

ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....38..... หมู่ที่ 5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา..... อำเภอ.....เมือง..... จังหวัดลำปาง

เบอร์โทรศัพท์.....-..... ระดับการศึกษา.....-.....

ตำแหน่งในชุมชน

1. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
2. สมาชิกกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำก๊ด ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2ปี

กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. ร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน
2. ร่วมกิจกรรมกลุ่มร้านค้าชุมชน
3. ร่วมกิจกรรมกองทุนต่างๆ
4. ร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เคยร่วมกิจกรรมพัฒนาแก้ไขปัญหของหมู่บ้านไม่เคยขาด
2. เคยร่วมกิจกรรมทางศาสนาประเพณีวัฒนธรรมโดยตลอด
3. เคยร่วมงานวิจัยโครงการจัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ชื่อ.....นางจันทร์เพ็ญ..... สกุล..... ตั้งอยู่..... อายุ.....41..... ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ป.4.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....30..... หมู่ที่ 5..... ตำบล.....นิคมพัฒนา.... อำเภอ.....เมือง.....จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์.....04-7399408..... ระดับการศึกษา.....
ตำแหน่งในชุมชน 1. กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

ชื่อโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการเพื่อความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านคลองน้ำดี ต.นิคมพัฒนา อ.เมือง

ตำแหน่งในทีมวิจัย.....นักวิจัย..... ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย.....2 ...ปี
กิจกรรมชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม

1. เคยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนทุกกิจกรรม

ประวัติการทำงานในชุมชน

1. เคยทำหน้าที่ประธานกลุ่มแม่บ้านผ่านมา 3 ปี